

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра міжнародного приватного, комерційного та цивільного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Студентки 2 курсу,
8м групи ФМТП,
спеціальність «081
Право» спеціалізація
«Цивільне право і
процес»

Марченко Яни Володимирівни

Науковий керівник
д.ю.н., професор

Ладиченко Віктор Валерійович

Керівник освітньо-
професійної програми,
д.ю.н., професор

Примак Володимир Дмитрович

КИЇВ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	
1.1. Становлення та розвиток авторського права в Україні.....	7
1.2. Загальні положення про захист права інтелектуальної власності.....	16
1.3. Види порушень авторського права.....	28
1.4. Гарантії правового захисту авторських прав в Україні.....	38
РОЗДІЛ 2 ФОРМИ І СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА	
2.1. Система способів захисту авторського права.....	44
2.2. Захист авторських прав судами України.....	52
2.3. Міжнародний досвід правового регулювання захисту авторського права.....	79
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	103

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних економічних і політичних реаліях розвитку України все більшу увагу акцентують на процесах, що проходять у сфері авторського права та інтелектуальної власності. Якраз інтелектуальна власність є однією з головних частин основних ресурсів держави, а також її науково-технічного потенціалу, що є важливим фактором у сучасних економічних перетвореннях. Сприйняття інтелектуального продукту як категорії власності, усвідомлення необхідності його охорони та захисту зумовлює законодавче регулювання правовідносин щодо створення, правового захисту і застосування винаходів, моделей та нових інтелектуальних продуктів.

Саме зараз набирає обертів розуміння того, що перетворення наукових і технічних доробок в інноваційні продукти, які б задовольнили виробництво і ринок, є найголовнішим етапом зв'язку розробників із споживачами, ось чому гідна охорона авторських прав на відповідні їм об'єкти права інтелектуальної власності визнається в світі як невідривний структурний елемент ринкових відносин.

Захист авторського права – невіддільна складова теорії цивільного і цивільно-процесуального права – це передбачені законом заходи із визнання авторських прав, припинення порушення, а також застосування до правопорушників авторського права відповідних заходів юридичної відповідальності, а їх захист здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством нашої країни.

Наявна нормативно-правова база загалом забезпечує правову охорону авторських прав та процедуру їх захисту, але їх практичне використання вказує на деяку невідповідність його норм нормам міжнародного права та наданням ефективного захисту авторських прав тощо. Ефективність захисту прав у сфері інтелектуальної власності залежить, як відомо, від досконалості

нормативно-правової бази, а її головна частина була створена ще на початку дев'яностих років; сформованої інфраструктури національної системи правової охорони авторського права, ефективності підготовки та підвищення кваліфікації відповідних фахівців у даній сфері, а також інформаційно-інноваційного забезпечення даної діяльності.

Вагомий вклад у вивчення проблем з правового захисту авторських прав зробили такі вітчизняні науковці та практики: В. Базилевич, О. Бутнік-Сіверський, В. Галуцько, Ю. Кузнєцов, Т. Рудник, О. Світличний, В. Семків, К. Сопова, Н. Сорока, О. Стовпець, І. Литвинчук, Л. Тарасенко, О. Штефан, Є. Ходаківський, Н. Чередник, О. Чомахашвілі, Р. Шишка, С. Юрченко, В. Якобчук, М. Яшарова та інші.

Певному вдосконаленню питання щодо правового захисту авторських прав сучасна юридична наука надає достатню увагу щодо вивчення головних положень роботи інституту інтелектуальної власності, а також процесам захисту авторських прав. Проблематичними залишаються елементи організації й забезпечення ефективності усієї системи захисту авторських прав у нашій державі. Існує потреба також у вдосконаленні порядку розгляду спорів щодо авторських прав у судах.

Органи державної влади не завжди вчасно реагують на неузгодженість деяких положень вітчизняних законів, їх проблемних сторін у практичному застосуванні, особливо законів щодо промислових зразків, торговельних марок, діяльності організацій колективного управління, врегулювання підвідомчості розгляду справ у спорах та захисту авторських прав тощо.

Мета дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є визначення особливостей правового регулювання захисту авторських прав.

Завдання дослідження:

– дослідити та розкрити становлення та розвиток авторського права в Україні;

- визначити загальні положення про захист права інтелектуальної власності
- розкрити види порушень авторського права
- визначити гарантії правового захисту авторських прав України
- розкрити форми та систему способів захисту авторського права
- проаналізувати та обґрунтувати захист авторського права судами України
- визначити міжнародний досвід правового регулювання захисту авторського права;

Об’єктом дослідження суспільні відносини, що виникають в процесі реалізації авторських прав.

Предметом дослідження є правове регулювання захисту авторських прав.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сучасні методи наукового пізнання, використання яких базується на системному підході та дозволяє досліджувати проблеми захисту авторського права з різних сторін, система принципів та способів пізнання, що необхідні для дослідження правового регулювання захисту авторського права.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, зокрема: філософським рівнем (при опрацюванні нормативно-законодавчої бази, наукових публікацій з питань розвитку і організації правового захисту авторського права, оцінки сучасного стану застосування і вирішення проблем захисту авторського права в судовому порядку, статистичних збірників, енциклопедій, актуальних періодичних видань та сучасних юридичних сайтів); історичний (при аналізі соціальних і економічних передумов розвитку захисту авторського права); загальнонаукові та спеціально-наукові методи (при аналізі факторів, що впливають на цінність практичної складової процедури захисту авторського права та їх ефективність тощо) та інші.

Наукова новизна дослідження полягає в подальшому вдосконаленні доктринальних положень щодо захисту авторського права. Зокрема положення наукової новизни притаманні аспектам роботи, які присвячені визначення гарантій захисту авторського права.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження можуть бути використані у подальшому науковому опрацюванні загальнотеоретичних та практичних питань, пов'язаних із захистом авторських прав. Деякі положення й висновки можуть бути корисними для відповідних державних установ, для суб'єктів права інтелектуальної власності, а також використані у навчальному процесі.

Публікація. Окремі положення випускної кваліфікаційної роботи викладено у науковій статті «Порушення та захист авторського права і суміжних прав», що опублікована у збірнику «Правове забезпечення підприємницької діяльності» -К.:Київ нац.торг-економ.ун-т. -2018. – С.228-234.

Структура випускної кваліфікаційної роботи визначається її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел (97 найменування). Загальний обсяг роботи становить 112 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

1.1. Становлення та розвиток авторського права в Україні

На етапі розвитку суспільства, як ніколи раніше, уми людства притягає увага питання про майбутні перспективи, які пов'язані зі зростаючим ростом інтелекту. У праві це зв'язують з поняттям авторського права. Але майбутнє нерозривно пов'язаний з минулим, саме тому так важливо прослідкувати генезис розвитку авторського права в Україні. Перший національний закон "Про авторське право" був затверджений постановою Центрального виконавчого комітету і Ради народних комісарів від 6 лютого 1929 р. Таким чином, законодавство СРСР, зокрема УРСР, 1925-1929 рр. поклало початок становленню авторського права в Україні. Період 40-60 рр. XX ст. характеризується бурхливим розвитком авторсько-правової думки, 18 липня 1963 р. приймається Цивільний Кодекс УРСР, окремий розділ якого присвячується питанням регулювання авторських правовідносин. Після проголошення незалежності й державотворення України 24 серпня 1991 року почалося формування спеціального законодавства, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності. 23 грудня 1993 р. приймається Закон України "Про авторське право та суміжні права", який визначає і регулює усі відносини авторського права. Принциповим моментом у розбудові законодавства про авторське право стало прийняття у 1996 році Конституції України, тобто Законодавство України про авторське право набуває певної правової завершеності. Завершальним акордом у розбудові законодавства України у сфері авторського права стало прийняття у 16 січня 2003 році Верховною Радою України Цивільного кодексу України. У новому законі вперше за всю історію розвитку творчої діяльності в Україні з'являється оформлена дефініція авторського права, визначаються загальні

підстави його виникнення, перелічуються особисті немайнові та майнові права авторського права.

14 липня 1967 році була створена Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), а з грудня 1976 р. набула статусу спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй (ООН) та фактично її зародження варто рахувати з кінця дев'ятнадцятого століття, коли 20 березня 1883 році було укладено Паризьку конвенцію про охорону промислової власності [26, с. 13]. Через три роки прийнято Бернську конвенцію щодо охорони літературних і художніх творів. У згаданих конвенціях прогнозувалося в найближчому майбутньому народження секретаріату під іменем – «Міжнародне бюро», далі (1893 рік) вони об'єдналися єдиний секретаріат та працював під різними іменами, нарешті, останньою назвою стала «Об'єднані міжнародні бюро з охорони інтелектуальної власності» (БІРПІ). [32, с. 19]

Законодавство України про інтелектуальну власність відносно молоде та продовжує розвиватися паралельно із становленням державності та формуванням правової держави. Наша держава має власну історичну долю, у тому числі, й історію держави і права, зокрема, історія розвитку цивільного права – права інтелектуальної власності.

У процесі розбудови правової держави Україна надзвичайно важлива роль законодавства, складовою частиною якого є законодавство про інтелектуальну власність, а в ієрархії права наступним кроком після Конституції України має бути цивільне право, бо воно регулює ті суспільні відносини, які за своїм змістом є життєвою ниткою суспільства в цілому. Юридичні історичні праці стверджують, що на території нашої держави ніколи не було свого завершеного законодавства, а у різні періоди свій відбиток накладало законодавство тих держав, до складу яких входила Україна, а саме: Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської держави, Австро-Угорщини, а відтак, мало місце польське, російське, австрійське законодавство, а не українське. Деякі дослідники

історичних аспектів, заперечують властиве іншим авторам категоричне ствердження про те, що Україна зовсім не мала цивільного законодавства. Адже існували правові традиції і норми звичаєвого права (система санкціонованих державою правових звичаїв, що можуть бути джерелами права на території держави, місцевості або для деякої частини етнічної чи соціальної групи, що створюється на протязі деякого періоду через постійне дотримання звичаїв нормативного характеру та може відображати правову культуру і свідомість народу, а ввдтак і інтереси панівних верств суспільства. Як зазначають деякі автори по історії права, для перетворення звичаю на правовий звичай потрібно не стільки санкція держави, скільки одностайна воля всього населення держави). Прикладом може слугувати Литовський Статут у трьох його редакціях, першим царським законом про винаходи пореформеної Росії був закон від 30 березня 1870 року який використав досвід Західної Європи, та заклав в головні засади її законодавство, останнім законом царської Росії про патенти був закон від 20 травня 1896 року, що дотримувався перевірконої системи видачі патентів, у результаті чого доводилася присутність істотної новизни [65, с. 113].

Далі можна говорити про перший радянський декрет про винаходи (червень 1919 року), який запроваджував авторське свідоцтво замість патенту, а сам винахід оголошував надбанням держави. Наступним етапом було прийняття Закону про патенти на винаходи, недоліком, на нашу думку можна вважати те, що таке законодавство про винахідництво було загальносоюзним, а Україна не мала можливості мати власного закону про винаходи та результати технічної творчості.

Тільки після проголошення незалежності в Україні почалися активні кодифікаційні роботи та поступовій реалізації й вдосконаленні державного законодавства у галузі інтелектуальної власності й зведення до відповідності з міжнародними законодавчими актами. Така результативна робота по законотворенню проходила свої визначені часом стадії [72]:

Перша стадія пов'язана із становленням системи охорони прав інтелектуальної власності в нашій державі (з 1991р. по 1994 р.) – це період закладення її найнеобхідніших законодавчих основ та створення головних організаційних структур інтелектуальної власності, а саме:

- у Паризькій конвенції про охорону промислової власності, Мадридській угоді про міжнародну реєстрацію знаків, Угоді про патентну кооперацію (дата, яка вважається набуттям чинності стосовно України є 25 грудня 1991 року), у Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ) від 26 квітня 1970 року та у Всесвітній конвенції про авторське право від 27 травня 1973 року підтверджено участі України в міжнародних угодах з питань захисту прав інтелектуальної власності;

- прийняття, з урахуванням міжнародних регуляторних норм, цілого ряду спеціальних законів України щодо охорони інтелектуальної власності в окремих її галузях, зокрема: «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 року [13], «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 року [15], «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 року [16], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 року [10], «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року [9], а також Указу Президента України «Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» від 18 вересня 1992 року .

- внесення положень про охорону інтелектуальної власності в закони, що регулюють окремі сфери соціально-економічної діяльності: «Про власність» від 7 лютого 1991 року – розділ «Право на інтелектуальну власність», «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року, Митний кодекс України від 12 грудня 1991 року [6], Основи законодавства України про культуру від 14 лютого 1992 року, «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій

діяльності» від 18 лютого 1992 року, «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року, «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 року, «Про науково-технічну інформацію» від 25 червня 1993 року, «Про телебачення і радіомовлення» від 21 грудня 1993 року, «Про захист інформації в автоматизованих системах» від 5 липня 1994 року.

– прийняття низки нормативних документів, що захищають економічні інтереси творчих працівників – постанови Кабінету Міністрів України «Про розміри відрахувань до фондів творчих спілок України за використання творів літератури та мистецтва» від 3 березня 1992 року, «Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва» від 18 листопада 1994 року.

– створення у складі Комітету з науково-технічного прогресу при Кабінеті Міністрів України на базі Патентного фонду України Державного патентного відомства України у 1992 році, що почало виконувати функції центрального органу державної виконавчої влади у сфері охорони промислової власності.

– створення на базі Українського республіканського агентства з авторських і суміжних прав Державного агентства з авторських і суміжних прав (1992 р.) [37].

Друга стадія розвитку системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні прослідковується періодом з 1995р. по 1999 р. та пов'язаний з впливом таких факторів:

– запровадженням курсу на радикалізацію соціально-економічних реформ в країні з жовтня 1994 року;

– прийняттям Україною низки важливих міжнародних зобов'язань, що безпосередньо включали заходи із впровадження міжнародних стандартів охорони інтелектуальної власності, укладенням Угоди про партнерство та співробітництво з Європейським Союзом та початком з 1995 року

переговорного процесу про набуття повноправного членства в Світовій організації торгівлі (СОТ).

Ця стадія розвитку характеризується слідуючим: розширенням міжнародно-правової основи охорони інтелектуальної власності в країні – за рахунок приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (25 жовтня 1995 р.), Міжнародної конвенції про охорону нових сортів рослин (3 листопада 1995 р.), Договору про закони щодо товарних знаків (1 серпня 1996 р.), Будапештського договору про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури (2 липня 1997 р.), Найробського договору про охорону Олімпійського символу (20 грудня 1998 р.), Женевської конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм 1971 року (18 лютого 2000 р), а також закріпленням у 1996 році у Конституції України гарантій захисту інтелектуальної власності (статті 41, 54) та наступним розвитком спеціального національного законодавства з виходом його на ряд нових, не традиційних для України сфер регулювання за рахунок прийняття законів України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (7 червня 1996 р.), «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» (5 листопада 1997 р.), «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (16 червня 1999 р.). Коректувалося також діюче законодавство з ціллю вдосконалення (до Законів України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності» (28 лютого 1995 р.), «Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (16 червня 1999 р.). Розширенням регулювання окремих питань охорони інтелектуальної власності в законах, що нормують різноманітні аспекти творчої діяльності: «Про наукову і науково-технічну експертизу» (10 лютого 1995 р.), «Про інформаційні агентства» (28 лютого 1995 р.), «Про рекламу» (3 липня 1996 р.), «Про видавничу діяльність» (5 червня 1997 р.), «Про систему

Громадського телебачення і радіомовлення України» (18 липня 1997 р.), «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (23 вересня 1997 р.), «Про професійних творчих працівників і творчі союзи» (7 жовтня 1997 р.), «Про кінематографію» (13 січня 1998 р.). Запровадженням порядку державної реєстрації прав автора на твори науки, літератури та мистецтва, а також здійснення перших спроб врегулювати розповсюдження аудіовізуальних творів і примірників фонограм. Вперше відкрито 22 жовтня 1999 року відомчої патентної бібліотеки Державного патентного відомства України, на яку були покладені функції патентно-інформаційного забезпечення фізичних і юридичних осіб національною та зарубіжною патентною документацією.

Також спільними зусиллями було інтегровано в одну систему два головні блоки регулювання захисту охорони інтелектуальної власності – авторського права й промислової власності та створенням Міністерства освіти і науки України, до компетенції якого було віднесено управління системою захисту прав інтелектуальної власності. Указом Президента України «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України» №250 від 13 березня 1999 р. передбачалося створити Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності на базі Міністерства України у справах науки і технологій, Державного патентного відомства України та Державного агентства України з авторських і суміжних прав, що ліквідувалися. Указом Президента України (№ 987 від 13 серпня 1999р.) було затверджене Положення про Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності [39, с. 209].

Але Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності не зміг забезпечити ефективне функціонування Державної системи захисту прав інтелектуальної власності; не була створена організаційна структура, здатна належним чином виконувати всі функції діючого патентного відомства. У зв'язку з цим, Президент України підписав Указ

«Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади» №1573 від 15 грудня 1999 р., який зупинив дію Указу Президента України №250 від 13 березня 1999 р. і постановив утворити Міністерство освіти і науки України – на базі Міністерства освіти України та Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності, що ліквідувалися.

Третя стадія становлення Державної системи захисту прав інтелектуальної власності в Україні розпочата у 2000 році та завершує кризовий період розвитку економіки України та проголошеними стратегічними планами переходу на інноваційну модель розвитку, прийняттям Програми інтеграції України до Європейського Союзу, приєднання України до СОТ, а також помітний тиск на Україну в цьому питанні з боку США. Видимими ознаками цієї стадії розвитку можна вбачати:

- вдосконалення охорони інтелектуальної власності через Указ Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27 квітня 2001 року та Програма розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні на 2001-2004 рр.;

- інтенсифікація участі України в системі міжнародних конвенцій і договорів з інтелектуальної власності (враховуючи у переговорах міжнародні регулюючі норми (Інтернет-договори ВОІВ за період 1996 року);

- договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми та про авторське право, прийняті Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. Забезпечена участь України в Протоколі до Мадридської Угоди про міжнародну реєстрацію знаків (20 грудня 2000 р.), в Ніщській угоді про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків (29 грудня 2000 р.) і Міжнародній конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (20 травня 2002 р.);

– узгодження національного законодавства з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угоди TRIPS) [17].

Аналізуючи та досліджуючи прийнятий 3 жовтня 2017 року Верховною Радою України Закон «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу, Цивільного процесуального кодексу, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [34], якими було створено Вищий суд з питань інтелектуальної власності, можна з впевністю говорити, що за роки незалежності нашої держави створено сучасну законодавчу базу щодо захисту прав інтелектуальної власності, яка узгоджується із загальновизнаними на міжнародному рівні підходами до забезпечення такого захисту, зокрема з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності Світової організації торгівлі, а у межах міжнародних вимог забезпечується реалізація основних положень законодавства України у зазначеній сфері. Проведений аналіз розвитку авторського законодавства України свідчить, що в Україні вже створена законодавча база, що регулює правовідносини у сфері авторського права. Але цей процес не є завершеним і попереду чекає велика робота по її вдосконаленню та гармонізації з міжнародним законодавством.

Авторське право – необхідна ланка в цілісній системі цивільного права і головною сферою права інтелектуальної власності, яке має за мету відстоювати зовнішню форму вираження об'єкта – їх «матеріальне втілення» (у вигляді творів, малюнків, збірників, фотографій та інших). Воно не може бути застосоване щодо захисту стилів, технік роботи, абстрактних ідей та іншого подібного, що є у творі.

Авторське право історично зявилося у результаті деякої потреби відстоювати права творців саме літературних і мистецьких творів, зараз авторське право розповсюджується на усі результати творчої діяльності людини, а найчастіше на фільми, фотографії, скульптури, на комп'ютерні

програми, бази даних, архітектурні та рекламні проекти, карти, технічні креслення.

Авторські права – це набір суб'єктивних виключних прав, які дозволяють авторам літературних, мистецьких та наукових творів отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності. [70, с.12]

Авторським правом відстоюються майже усі інтелектуальні твори. Інтелектуальна власність розподіляє сукупність усіх форм матерії як єдине ціле інтелектуальної творчості на такі повноцінні галузі [75, с. 32].

1.2. Загальні положення про захист права інтелектуальної власності

Система національного права України складається з окремих галузей права, що становлять сукупності відповідних правових норм, об'єднаних певними принципами. Правова охорона інтелектуальної власності регулюються окремими положеннями Конституції України [1], нормами Цивільного кодексу України [8] (передусім нормами його книги четвертої «Право інтелектуальної власності»), Кримінального [4], Кримінально-процесуального [5], Митного[6], Податкового[7], Господарського [2] кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення [3] та ряду процесуальних кодексів, нормами спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності та низкою міжнародних нормативно-правових актів [9, 10, 11, 12, та ін.].

Подамо деякі тлумачення охорони права інтелектуальної власності – через охорону інтересів держави, а також її інтелектуального потенціалу та здобутків – охорона виробничої, економічної, оборонної потужностей України.

У державі створено сучасну законодавчу базу з охорони прав інтелектуальної власності, яка узгоджується із загальновизнаними на

міжнародному рівні підходами щодо забезпечення такої охорони, зокрема з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (мається на увазі Угода TRIPS) Світової організації торгівлі [17], де чітко визначена реалізація основних положень законодавства України з охорони інтелектуальної власності, також наша держава є учасницею різнобічних міжнародних договорів щодо інтелектуальної власності, а вони в свою чергу є частиною національного законодавства.

Як вказує видатний вчений Національного університету біоресурсів і природокористування України О.П. Світличний [72, с. 31], за часів існування Радянського Союзу чинне законодавство не тільки не вживало такого терміну, як «інтелектуальна власність», але було відсутнє спеціальне законодавство у сфері інтелектуальної власності, а вперше даний термін використано у Законі УРСР «Про власність» від 7 лютого 1991 р.

З прийняттям Законів України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [15], «Про охорону прав на промислові зразки» [16], «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [10], Законом України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності» від 28 лютого 1995 р. [14] у статті 13 Закону УРСР «Про власність» з'явилося «об'єктами права власності громадян є твори науки, літератури та мистецтва, відкриття, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції, знаки для товарів і послуг та інші результати інтелектуальної праці», з цих пір розвиток права інтелектуальної власності набуває швидких темпів та потребує написання та затвердження нових правових норм щодо інтелектуальної власності.

Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 року [13, с. 53] започаткував розвиток національного законодавства у сфері інтелектуальної власності, далі – розтлумаченню певних положень про право інтелектуальної власності присвячена книга четверта Цивільного кодексу України [8, с.19], а саме, Глава 35 «Загальні положення про право

інтелектуальної власності». Наступною полицею у розвитку стала підписана Угода TRIPS від 14 квітня 1994 році, головною ідеєю якої [17, с.2] стала концепція охорони інтелектуальної власності, відповідно до якої приватні інтереси домінують над публічними. Розглядувана Угода врегульовує великий діапазон прав у сфері інтелектуальної власності, а термін «інтелектуальна власність» висвітлений в досліджувальній Угоді TRIPS означає, що такі об'єкти права інтелектуальної власності, як авторське право та суміжні права, товарні знаки, географічні зазначення, промислові зразки, патенти, компонування (топографії) інтегральних мікросхем та інші, підлягають правовій охороні (у всебічному прояві «інтелектуальна власність» це результати інтелектуальної творчої діяльності творців права, яких закріплені нормативно-правовими актами та як описувалося раніше – це права особи на результати творчої діяльності людини в науковій, художній, виробничій та інших сферах, які є об'єктом цивільно-правових відносин у частині права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Аналізуючи термін «інтелектуальна власність» головним все ж таки є термін «власність» ознаки якої можна відслідкувати ще у римському праві, так як, право власності у самому, якраз таки класичному розумінні походить від римлян і було застосоване до приватних правовідносин, що базувалися на встановлених принципах:

- це влада над річчю і можливість нею користуватися та розпоряджатися без звернення до інших осіб;
- це абсолютна влада над річчю, яка інколи в інтересах суспільства або третіх осіб може бути обмежена;
- цьому праву надавався абсолютний захист від порушень з боку всіх і кожного;
- це право здатне відновлюватися після припинення встановлених законом чи угодою обмежень;

- власник має можливість використовувати споживчу вартість чи інші позитивні якості (престижність володіння) речі;
- це є можливість отримувати від речі та використовувати у своєму інтересі плоди чи отримувати доходи;
- це є можливість витребувати свою річ від особи, яка утримує її без законних підстав, чи вимагати усунення перепон для здійснення свого права [30, с. 93]

Згідно статті 419 Цивільного кодексу треба зазначити, що право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного, а отже, зміна права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ і навпаки тлумачать, що зміна права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності [8]. Це говорить про те, що право інтелектуальної власності та право власності на річ існують як самостійні правові категорії, пов'язані з наявністю між об'єктами права інтелектуальної власності і матеріальними об'єктами інтелектуальної власності значної кількості відмінностей [88].

Аналізуючи статтю 418 Цивільного кодексу України [8] можна стверджувати таке: об'єктом інтелектуальної власності може визнаватися не кожен об'єкт інтелектуальної власності, а лише такий результат творчої діяльності, який відповідає вимогам закону, відповідно до якого надається правова охорона. Інтелектуальна діяльність – є творчою. *Творча діяльність* – це цілеспрямована інтелектуальна діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, що вирізняється неповторністю, оригінальністю і суспільною унікальністю. Творчість властива будь-якій діяльності людини: технічній, художній, літературній, науковій, виробничій тощо. За своєю цілеспрямованістю творчість можна умовно поділити на два види: духовну творчість; науково-технічну творчість. Зазначені результати творчої діяльності об'єднані поняттям «інтелектуальна власність». [94, с. 6-7] Розгляд особливостей права інтелектуальної власності неможливий без

юридичного аналізу права власності, що пояснюється складними правовими конструкціями, багатьма об'єктами, а також проблемністю системи права інтелектуальної власності.

Доводом здобування права інтелектуальної власності є такі обставини щодо яких закон пов'язує виникнення відповідних правовідносин. Право інтелектуальної власності можуть становити особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності. Особисті немайнові права інтелектуальної власності Цивільний кодекс України розрізняє на два види особистих немайнових права інтелектуальної власності [88, с. 17]:

- а) особисті немайнові права, пов'язані з майновими правами;
- б) особисті немайнові права, не пов'язані з майновими правами.

Належність прав до особистісних передається через відчуження їх частково або повністю чи в усій його сукупності.

Особистим немайновим правом, пов'язаним з майновими правами є право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності і породжую всю сукупність майнових прав інтелектуальної власності. Особистими немайновими правами інтелектуальної власності, пов'язаними з майновими правами, є право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності.[74]

Термін «власність» нерідко вживається для позначення приналежності особі відповідних речей за допомогою певної суспільної форми, яка відображає таке ставлення особи до речі, коли вона вважає річ своєю, за умови, що інші вважають цю річ чужою. Отже, власність характеризується наявністю такої влади особи над річчю, яка визнана суспільством і регламентована відповідним законодавством. Найбільш чільне місце у регулюванні відносин власності займають норми цивільного права, які

визначають зміст права власності, регулюють поведінку власників, регламентують порядок захисту права власності на об'єкти інтелектуальної власності тощо. Це право характеризується непорушністю і ґрунтується на силі закону. Відповідні зміни у становищі власника можуть бути здійснені виключно на підставі встановлених законом норм. [19, с. 46].

Право інтелектуальної власності особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт цього права складається з особистих немайнових та (або) майнових прав, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності, як уже наголошувалося, визначається цивільним законодавством. Зокрема, ст. 419 Цивільного кодексу України визначено співвідношення права інтелектуальної власності та права власності на річ: вони не залежать одне від одного. Наприклад, придбання комп'юторної програми, яка охороняється як літературні твори, не означає автоматичного переходу об'єкта права інтелектуальної власності до особи яка її придбала. Таким чином, можна володіти об'єктом інтелектуальної власності, але при цьому не бути власником певної інформації такого об'єкта. [57].

Дискусії щодо встановлення природи прав (право власності на результати творчої діяльності), що виникають із факту створення результатів творчої діяльності та визнання їх місця серед інших правових категорій ведуться серед науковців на протязі тривалого часу. Право власності набувається на підставах і згідно із законом лише за наявності певного юридичного факту або їх сукупності. З юридичним фактом закон пов'язує виникнення, зміну чи припинення права власності. Розглядаючи право інтелектуальної власності та право власності на річ, треба зазначити, що вони існують як самостійні правові категорії, пов'язані з наявністю між об'єктами права інтелектуальної власності і матеріальними об'єктами права власності значної кількості відмінностей: результат інтелектуальної діяльності може бути визнаний об'єктом права інтелектуальної власності лише відповідно до

вимог закону; існування права інтелектуальної власності, хоча воно і є абсолютним, виключним правом, обмежено певним строком.

До прослідкованого вище, можна додати, що інтелектуальна діяльність змістом та характером обов'язково має бути творчою, при чому, що не кожний доробок згадуваної діяльності у майбутньому може стати об'єктом інтелектуальної власності, а отже, визнаються об'єктом інтелектуальної власності:

- результат творчої діяльності, який відповідає вимогам закону;
- якому відповідно до закону надається правова охорона;
- правовій охороні підлягає лише той об'єкт, який буде відповідати законодавчим умовам охорони.

Обгрунтовуючи об'єкти права власності традиційно саму власність розрізняють як вид право власності на майно та інший вид – право власності на результати творчої діяльності. Таке обгрунтування враховує результат творчої діяльності як часткове поняття «майна», тобто майно – майнові права або як матеріальні блага представлені об'єктами речових благ.

А майнові права у правовідносинах інтелектуальної власності можуть бути як абсолютним (виключним правом) творця або інших осіб на об'єкт інтелектуальної власності, так і мати зобов'язальний характер у правовідносинах, пов'язаних з передачею цих прав від творця до іншої особи [49, с. 13].

Особистими немайновими правами інтелектуальної власності є такі права:

- право на визнання людини творцем (автором, винахідником, виконавцем тощо);
- право в межах встановленого законодавства з охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності перешкоджати будь-якому посягання на ці об'єкти;

– інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

Згідно із тлумаченням статтею 199 Цивільного кодексу України, «результати інтелектуальної власності як і прирівняні до них у правовому режимі засоби індивідуалізації товарів та їх виробників треба вважати нематеріальними благами. Основні особливості правового регулювання цих відносин пов'язані з використанням та захистом виключних прав, які діляться на декілька груп і для яких встановлено різний правовий режим використання, охорони та захисту» [87].

Правовий режим результатів інтелектуальної творчості збігається із правовим режимом змісту права власності на майно та може мати у своєму складі такі правомочностей власника права володіння, користування, розпорядження, а також з тими матеріальними вимогами, які виникають щодо розподілу цього майна.

Право інтелектуальної власності є непорушним і належить його володільцю, а тому ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом. Мова йде про те, нормативно-правовими актами можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав.

Існування майнових прав інтелектуальної власності може бути обмежене терміном дії або зовсім достроково припинені у зазначених законом або угодою випадках, так у відповідності до статті 43 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», особа, на підставі примусової ліцензійної угоди (надається Кабінетом Міністрів України й судом) та може бути використаний сорт рослин згідно ліцензійного договору без особистого дозволу володільця патенту [51].

Термін дієвості існування особистих немайнових прав інтелектуальної власності не обмежений порівнюючи з майновими правами інтелектуальної власності, але законодавством може бути встановлений відповідний термін дієвості існування майнового права окремого, встановленого об'єкта права інтелектуальної власності.

Унікальність таких майнових прав може здобуватися через таке, що майнові права інтелектуальної власності набуваються через вклад до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань і використовуються цивільно-правовими відносинами. [73, с.12]

Як зазначено у статті 9 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 17 липня 2001 року, визначення правових основ здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання її результатів, Кабінетом Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1185, затверджено Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», який є обов'язковим для застосування суб'єктами оціночної діяльності під час проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності, а також особами, які здійснюють відповідно до законодавства рецензування звітів про оцінку. [45, с.16]

Щоб фактично підтвердити оцінку майнових прав інтелектуальної власності використовуються дохідний, порівняльний і витратний методичні підходи, а Стандарт може бути використаний щодо встановлення розміру компенсації за нанесення збитків в результаті неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності (об'єктами оцінки треба вважати в такому випадку майнові права інтелектуальної власності, які належать до об'єктів у нематеріальній формі) [8].

Об'єкти права інтелектуальної власності можуть мати ціновий еквівалент, а передача майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності є одним із масштабних дієвих способів їх комерціалізації. Міжнародний Альянс інтелектуальної власності оцінює інтелектуальну власність як найприбутковіший сектор американської економіки, що становить 5% валового внутрішнього продукту США. Поставлені на бухгалтерський облік як нематеріальні активи, ці об'єкти суттєво збільшують вартість активів підприємств (бізнесу). Але якщо в розвинених країнах майже 50 % активів підприємств складають права на об'єкти інтелектуальної власності, то в нашій державі такі параметри менші за одного відсотка [73, с. 14].

Установлено законодавством нашої держави, а саме статтею 427 Цивільного кодексу України майнові права інтелектуальної власності передаються іншій особі повністю або частково, такі умови «обміну» майнових прав інтелектуальної власності мають визначатися угодою, що підписується згідно нормам цивільного законодавства та інших нормативно правових актів, а правовим предсавленням передачі майнових прав є ліцензійна угода, де ліцензіар надає ліцензіату дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог законодавства.[8]

Досліджуючи етапи становлення науки права інтелектуальної власності щодо співвідношення предмета та метода впливає те твердження, що право інтелектуальної власності використовує всі різновиди існуючих у праві прийомів і способів, властивих і іншим галузям права. Однак, досліджуючи і інші літературні джерела, зокрема, в періодичних виданнях часто зустрічаються думки щодо визначення права інтелектуальної власності як індивідуальну, самотійну та комплексну сферу права, що регулює суспільні відносини в особливій – інтелектуальній діяльності людства [23, с. 21; 30, с. 28-29; 31, с. 188].

Підсумовуючи вище сказане, приходимо до висновків, що будь-яка власність – це благо, а відносини власності є майновими і відповідно мають свою цінність, а інтелектуальна власність є складовою відносин власності в цілому, і використання такої власності сприяє виникненню майнових відносин. Щодо поняття «право інтелектуальної власності», то його можна розглядати різнобічно, зокрема: як комплексну сферу законодавства та галузь юридичної науки тощо.

Джерелами права у сфері правового захисту права інтелектуальної власності на сучасному етапі державотворення є відомі Закони України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на сорти рослин», що були плідно прийняті в дуже короткий період, а саме з квітня по грудень 1993 року, який вважається найправотворчим періодом в нашій країні й до сьогодні, далі така плідність законотворчої діяльності проявилася через чотири роки у вигляді Законів України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» і «Про видавничу справу» з червня по листопад 1997 року, а далі Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» аж у березні 2000 року, [11] а також низкою підписаних угод про приєднання України до відповідних міжнародних конвенцій та договорів, що діють у рамках ВОІВ [10,11,34], зокрема: Паризька конвенція про охорону промислової власності у редакції від 2 жовтня 1979 року, а для нашої держави чинна з 25 грудня 1991 року, передбачено дії щодо захисту прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, Всесвітня конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 року, а ратифікована Україною 23 грудня 1993 року та чинна з 3 листопада 1995 року, де вказано, що кожна Договірна Держава обов'язується приймати відповідні заходи, що необхідні для

забезпечення достатньої і ефективної охорони авторських прав творців [32], відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів передбачено правову охорону авторських прав на кожний літературний, науковий чи художній твір, незалежно від форми його вираження, щодо Міжнародної (Римської) конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26 жовтня 1961 р., якою передбачено охорону прав виконавців (акторів, співаків, музикантів, танцюристів або інших осіб, які виконують роль, співають, читають, декламують, виконують або будь-яким іншим способом беруть участь у виконанні творів літератури чи мистецтва), виробників фонограм і організацій мовлення; дата приєднання України 20 вересня 2001 р. ; далі Женевська конвенція щодо охорони інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм, де говориться про охорону інтересів авторів, артистів, виконавців і виробників фонограм від незаконного відтворення та поширення фонограм (наша держава приєдналася 15 червня 1999 року).

Угода про співробітництво по припиненню правопорушень у сфері інтелектуальної власності за 1972 рік (ратифікована Україною в 2000 році) є головним важелем захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності та відповідно до її 4 статті уповноважені органи співпрацюють через обмін інформацією про припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності та створення загальної інформаційної бази даних з питань припинення правопорушень у сфері інтелектуальної власності з переліком суб'єктів, що мають доступ до неї, а також проводять дієві заходи за для попередження, виявлення, припинення і розкриття правопорушень у сфері інтелектуальної власності, забезпечують обмін досвідом роботи щодо попередження, виявлення, припинення і розкриття правопорушень у сфері інтелектуальної власності та обмін навчально-методичною і спеціальною літературою; організовують загальні наукові роботи, семінари, круглі столи

та конференції; сприяють та рекомендують до підготовки й підвищення кваліфікації кадрів та безпосередньо мають надавати за відповідними запитами сторін нормативно-правові акти, регламентуючі діяльність у сфері інтелектуальної власності.

Таким чином, держави-учасниці оговорених та проаналізованих конвенцій згодилися щодо прописаних зобов'язань виконати затверджені даними міжнародними актами заходи з охорони інтелектуальної власності, а з ціллю керування загальної діяльності з поліпшенням міждержавної системи охорони й захисту інтелектуальної власності, протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності, країни СНД провели переговори і підписали 19 листопада 2010 року у місті Санкт-Петербурзі (Росія) Угоду про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності, що була ратифікована Законом України 21 грудня 2011 року. Згідно з даним договором всі учасники мають погоджувати питання та здійснювати обмін інформацією про законодавство країн-учасниць цієї Угоди у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності; здійснювати спільні дії із запобігання правопорушенням, а також виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності й протидії таким правопорушенням тощо.

Відповідно до Конституції України [1], яка гарантує кожному громадянину свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, наша незалежна держава послідовно створює власні механізми захисту авторських прав, прав промислової власності, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

1.3. Види порушень авторського права

Порушення авторських прав є важливим питанням у сфері правової охорони інтелектуальної власності. Різні види порушення авторських прав призводять до негативних моментів та наслідків як для авторів, так і для суспільства в цілому. Окремі види порушень визначені Законом України «Про авторське право і суміжні права», і одним з розповсюджених порушень є плагіат - оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору[9]

Законом передбачено випадки, що дають підстави для судового захисту авторського права і суміжних прав:

- вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав;
- піратство у сфері авторського права і суміжних прав - опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення;
- плагіат - оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору;
- ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;
- вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і суміжних прав;
- будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав, зокрема, виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;
- підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

- розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

У справах про захист авторського права і (або) суміжних прав позивачами є: автори творів, їх спадкоємці та особи, які набули права на твори відповідно до договору чи закону (суб'єкти авторського права); виконавці творів, їх спадкоємці та особи, які набули суміжні права відповідно до договору чи закону щодо виконань; виробники фонограм, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо фонограм; виробники відеогам, їх спадкоємці (правонаступники) та особи, яким на законних підставах передано суміжні майнові права щодо відеогам; організації мовлення та їх правонаступники (суб'єкти суміжних прав); інші заінтересовані особи мають право в разі смерті автора та за відсутності уповноваженої ним особи звернутися до суду з позовом про охорону недоторканності твору (частина друга статті 439 ЦК)

Якщо твір опубліковано анонімно чи під псевдонімом (за винятком, коли псевдонім однозначно ідентифікує автора), видавець твору (його ім'я чи назва мають бути зазначені на творі) вважається представником автора і має право захищати права останнього. Це положення діє до того часу, поки автор твору не розкриє своє ім'я і не заявить про своє авторство.

Різнобічно можна описувати систему правових норм авторського права, зокрема, починаючи з повної спеціалізації по об'єктах в окремих законах до детальної кодифікації одним актом законодавства, наприклад, Цивільний кодекс України [8] врегулював головні відносини у галузі

авторського права, а відповідні тлумачення дають деталізацію конкретних положень по охороні авторського права законами й іншими нормативно-правовими актами [87]. Даний структурний розпис цивільного законодавства про авторське право дозволить гармонійно погодити узагальненість і стійкість цього законодавства з його динамічним розвитком, а саме від загальних положень про право, основних норм авторського права, суміжних прав, права інтелектуальної власності на наукове відкриття, винахід, корисну модель, промисловий зразок, компонування інтегральної мікросхеми, раціоналізаторську пропозицію, сорт рослин, породи тварин, а також права інтелектуальної власності на комерційне (фірмове) найменування, торгову марку (знак для товарів і послуг), географічну вказівку і комерційну таємницю [8,87].

У Кодексі України про адміністративні правопорушення (КУпАП) та Кримінальному Кодексі України (КК України) вагомо показані засоби юридичної відповідальності за порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності, зокрема, законодавець визнав суспільно шкідливими та встановив адміністративну відповідальність у разі порушень згідно статті 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» та статті 164-3 «Недобросовісна конкуренція», а також статті 164-6 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів», статті 164-7 «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів» опис щодо статті 164-9 «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», далі згідно статті 164-13 «Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорту дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорту обладнання чи сировини для їх виробництва». [3]

Аналізуючи положення у сфері інтелектуальної власності подані у вище згаданому Кодексі можна цілком стверджувати, що вони у повній мірі відповідають Конституції України та міжнародним договорам України у сфері інтелектуальної власності. З впевненістю можна говорити, що Кодекс виступає джерелом правовідносин у сфері інтелектуальної власності і творчим джерелом подальшого удосконалювання цивільних відносин у цій сфері відповідними законами й іншими нормативно-правовими актами, а норми законодавства регулюються відповідними механізмами, які містяться у понад ста відомчих нормативно-правових актах, зокрема до них можна віднести і Укази президента України, Постанови і розпорядження суду. Наша держава брала участь у вісімнадцятьох багатосторонніх міжнародних договорів, які працюють у сфері інтелектуальної власності та адмініструються Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, а їх норми є частиною національного законодавства України.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» захисту авторського права і суміжних прав присвячує спеціальний п'ятий розділ, де міститься чотири головні статті, щодо авторські права і суміжні права у випадку їх порушення захищаються в порядку, встановленим адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством, будь-яке відтворення, розповсюдження та інше використання, а також ввезення в Україну без дозволу осіб, які мають авторське право і суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення є порушенням авторського права і суміжних прав, що є підставою для судового захисту. [9] Він передбачає цивільно-правові способи захисту авторського права і суміжних прав. Використання чужого твору без договору з особою, що має авторське право і суміжні права, недотримання умов використання твору і об'єктів суміжних прав, порушення особистих немайнових і майнових прав осіб, що мають авторське право і суміжні права, захищаються в судовому порядку судом.

Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» захисту прав присвятив сьомий розділ з двох статей, де визначається, що будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені статтею 28 даного Закону вважається порушенням права власності власника патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України. Згідно вимоги чи скарги власника патенту вказане вище порушення повинно бути припинено, а винний повинен відшкодувати власнику патенту відповідні збитки, точно так користується ліцензіат, якщо інше не передбачено ліцензійною угодою.

Всі можливі позови пов'язані із Законом про винаходи вирішуються тільки в судовому порядку: авторство на винахід чи корисну модель; встановлення власника патенту; порушення майнових прав власника патенту; укладання та виконання ліцензійних договорів; право перше користування; винагороду винахіднику; матеріальні збитки. У судовому порядку розглядаються й інші спори, пов'язані з охороною прав, що надаються розглядувальним Законом, але, на жаль в ньому не розрізняється адміністративна, цивільно-правова і кримінальна відповідальності за порушення прав винахідників, а діюче законодавство передбачає адміністративну і кримінальну відповідальність за порушення патентних прав. Практично аналогічні норми про захист містить Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» у сьомому розділі статті 26 і 27).

Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» своїм шостим розділом «Захист прав» з відповідними статтями 20-22 наголошує на тому, що будь-яке посягання на права власника свідоцтва, а також в розрізі порушення прав власника свідоцтва тягне за собою відповідальність згідно з діючого законодавства нашої держави. У разі вимоги власника свідоцтва таке порушення має бути у повному обсязі припинено з відповідним відшкодуванням власнику свідоцтва заподіяні збитки, у свою чергу власник свідоцтва може вимагати усунення з товару, його упаковки незаконно

використаного знака або позначення, наочно схожого з ним настільки, що їх можна сплутати, або знищення виготовлених зображень знака або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати. Вимагати відновлення порушених прав власника свідоцтва має право також ліцензіат, якщо ліцензійним договором не передбачено інше.

Кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності встановлена статтями 176, 177, 203, 229 і 231 Кримінального Кодексу України. [4] Видами покарань за злочини можуть бути: штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, виправні роботи, конфіскація майна, арешт, обмеження або позбавлення волі на певний строк [4].

Статтями 51, 164 (пункти 3, 6, 7, 9, 13) Кодексу України про адміністративні правопорушення регулюється порядок захисту прав інтелектуальної власності та настання адміністративної відповідальності за їх порушення [3].

Отже, на сьогодні в Україні створена сучасна законодавча база щодо захисту авторських прав та права на інтелектуальну власність, яка узгоджується із загальновизнаними на міжнародному рівні підходами до забезпечення такого захисту. В рамках міжнародних вимог забезпечується реалізація основних положень законодавства України у зазначеній сфері.

Але незважаючи на помітний прогрес, досягнутий останніми роками у сфері законодавчого забезпечення правової охорони авторства та інтелектуальної власності, на думку міжнародних експертів, її недосконалість все ще є одним з чинників, який перешкоджає створенню в Україні ефективної системи захисту цих прав. Закони України щодо окремих об'єктів авторського права та інтелектуальної власності не приведені у відповідність із Цивільним кодексом України, що негативно впливає на захист прав.

Не врегульовано належним чином питання охорони комп'ютерних програм як об'єктів авторського права, оцінки та взяття на бухгалтерський облік об'єктів інтелектуальної власності, нематеріальних активів; існує потреба у розробці методики визначення розміру матеріальної шкоди, завданої порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності; гальмується розвиток системи підрозділів з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності у бюджетних установах, організаціях та на підприємствах, діяльність яких пов'язана із створенням та використанням об'єктів промислової власності; є потреба запровадження механізму підтримки патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах тощо. [48, с. 37]

Неналежний контроль за чинним законодавством призводить до проблем у діяльності організацій колективного управління правами авторів, виконавців, виробників фонограм, які відповідно до світового досвіду мали б відігравати визначальну роль у забезпеченні захисту авторського права і суміжних прав. Не укладаються належні договори між організаціями колективного управління згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права», а в разі укладання таких договорів інколи маємо неналежне виконання їх умов. Потребує вдосконалення законодавство України щодо охорони промислових зразків та корисних моделей, зокрема, у ряді випадків коли отримання охоронних документів на промислові зразки, корисні моделі, торговельні марки, винаходи, об'єкти авторського права, права на які належать іншим особам.

Законодавством не врегульовано питання щодо запобігання поданню заявок на винаходи в зарубіжні країни без попереднього подання заявок в Україні, що, зокрема, призводить до неконтрольованого відтоку нових технологій та їх інтелектуальних складових за кордон. Кримінальним кодексом України не визначено відповідальності за вчинення зазначених дій,

хоча аналізуючи зарубіжні джерела, зокрема, законодавство Росії, США, Великобританії така відповідальність є.

Нагальну увагу накладаємо на правову охорону службової конфіденційної інформації, комерційної таємниці, «ноу-хау», укладання угод франчайзингу, визначення поняття «роялті», так як останнім часом дуже часто виникають випадки з використанням конфіденційної інформації осіб і здійснюються не законні операції з даною інформацією тощо.

Актуальними залишаються не докінця врегульовані законодавством питання захисту фірмових найменувань, пов'язаних з ними вартісної оцінки майнових прав інтелектуальної власності, їх відображення у бухгалтерському обліку, через раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин й породи тварин, а також на фольклор, народні художні промисли, традиційні знання тощо.

Актуальність детальнішого контролю за споживанням об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема додаючи та включаючи об'єкти, що створені повністю або частково згідно з діючими проектами та за рахунок коштів державного бюджету, що безпосередньо має вплив на цивілізоване формування ринку інтелектуальних здобутків в нашій державі.

Незважаючи на активізацію зусиль правоохоронних органів України із забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, загальний рівень правопорушень у цій сфері залишається високим, що є підставою для звинувачення України в низьких стандартах забезпечення захисту прав інтелектуальної власності, особливо стосовно аудіовізуальної продукції, програмного забезпечення, фармацевтичних препаратів.

Має бути запроваджено більш ефективний захист прав на результати наукових досліджень від їх несанкціонованого використання та інших прав, що стає дедалі більш поширеним (привласнення результатів наукової праці у формі фіктивного «співавторства»; публікація працівниками державних структур від свого імені результатів, що містяться в науково-аналітичних матеріалах, поданих до них підпорядкованими організаціями; передача

(експорт) інтелектуальних здобутків, створених за державні кошти, за межі України; відтворення результатів наукових праць без посилання на авторів або несанкціонована їх публікація тощо).

Необхідно вжиття подальших кроків у напрямі спеціалізації суддів з розгляду справ із зазначених питань. У зв'язку з цим існує потреба у вирішенні питання щодо належного визначення юрисдикції судів стосовно порядку розгляду справ відповідної категорії. Не в усіх судах загальної юрисдикції достатньою мірою запроваджено відповідну спеціалізацію і налагоджено навчання та підвищення кваліфікації суддів, які забезпечують розв'язання спірних питань, пов'язаних з дотриманням авторських прав та прав інтелектуальної власності.

Проекти законодавчих актів у сфері інтелектуальної власності переважно не надсилаються на погодження, надання експертних висновків до Національної академії наук України, Академії правових наук України та інших відповідних наукових установ.

Неповною мірою реалізуються контрольні функції Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти щодо здійснення аналізу практики застосування законодавчих актів у діяльності державних органів, їх посадових осіб з питань правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності, підготовки та подання відповідних висновків і рекомендацій на розгляд Верховної Ради України.

Акцентуємо, що традиційним для нашої країни є деяка недооцінка в суспільстві важливого значення захисту авторських прав, це пояснюється тим, що унаслідок культурно-етичної спадщини позаминулих років, ще коли в далекому неперебудованому чи несформованому суспільстві переважала державна власність на результат творчості, а результати діяльності в науковій та культурній сферах вважалися надбанням усього народу, а така і подібна деформація правових понять у більшості громадян закладається і формується приховуванням та придушенням їх вимог до

якості пропозиції, що є нормою для збіднілих і розчарованих верств населення.

Також, можна відзначити той факт, що є випадки, коли через ряд суб'єктивних і об'єктивних причин правову та економічну культуру суб'єкти науково-технічної та економічної діяльності добровільно відмовляються від використання існуючих механізмів захисту своїх прав та інтересів як власники авторських здобутків.

1.4. Гарантії правового захисту авторських прав в Україні

23 серпня 2016 року Постановою № 585 Кабінету Міністрів України ліквідував Державну службу інтелектуальної власності і поклав на Міністерство економічного розвитку і торгівлі завдання й функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності та визначив це міністерство правонаступником цієї служби в частині реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності. З огляду на опублікування Постанови Кабінету Міністрів України від 11 травня 2017 року за № 320, Державна служба інтелектуальної власності України (ДСІВ) з 19 травня 2017 року припинила виконувати функції з реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності, а віднині діяльність, пов'язану з їх виконанням, здійснює Державний департамент інтелектуальної власності (ДДІВ) при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України. [50]

Діяльність даної установи регламентують такі законодавчо-нормативні акти: Законом України від 17 березня 2011 року № 3166 «Про центральні органи виконавчої влади»; Законом України від 27 лютого 2014 року № 794 «Про Кабінет Міністрів України»; Постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2014 року № 85 – «Деякі питання затвердження граничної чисельності працівників апарату та територіальних органів центральних органів виконавчої влади, інших державних органів» (правові засади

діяльності); Постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2014 року № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади»; Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 459 «Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі».

Саме заявки про реєстрацію авторського права на твір та договорів, що стосуються права автора на твір; заявки на отримання контрольних марок та про внесення відомостей до Реєстру виробників та розповсюджувачів програмного забезпечення; відповідні документи про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, та про видачу ліцензій на використання об'єктів права інтелектуальної власності подаються і опрацьовуються Державним департаментом інтелектуальної власності при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України.

Головними завданнями Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України є [50]:

- реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності;
- внесення на розгляд пропозицій щодо формування державної політики у сфері інтелектуальної власності;
- проведення експертиз заявок на об'єкти права інтелектуальної власності, видає відповідні патенти і свідоцтва;
- реєструє об'єкти права інтелектуальної власності, договори про передачу прав, ліцензійні договори і веде відповідні реєстри;
- займається питаннями, пов'язаними з контролем за дотриманням права інтелектуальної власності;
- висуває пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері інтелектуальних прав.

Дуже вибірково можна оцінити судову практику вирішення спорів, пов'язаних із неправомірним використанням об'єктів авторського права і суміжних прав в мережі Інтернет.

Найчастіше автори (або суб'єкти суміжних прав) – виконавці, виробники фонограм, організації мовлення – мають виключне право дозволяти або забороняти використання власних творів фонограм. Таке право гарантує, що твір (або його запис) буде використано способами, які відповідають інтересам його авторів, і воно, в свою чергу, може бути реалізовано у повній мірі, якщо правовласник особисто приймає рішення про умови використання творів (записів), управляючи особистими правами самотійно. Але, частіше, на практиці управління правами на індивідуальній основі не завжди є можливим або доцільним (таким прикладом може бути: наприклад, драматичним театрам незручно укладати договори з кожним автором, п'єси якого вони ставлять, організаціям мовлення – з кожним творцем, виконавцем твору, фонограми, відеограми, публічне сповіщення яких вони здійснюють, а з іншого боку, правовласник також не має можливості особисто контролювати використання власних творів та регулярно обговорювати виплати винагород за таке використання власного твору.)

А отже, такі функції можуть брати на себе організації колективного управління майновими правами (у відповідності до статті 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права»), які уповноважені від імені суб'єктів авторського права або суміжних прав укладати договори з користувачами, обговорювати чи улагоджувати розміри винагород, а також збирати, розподіляти і виплачувати встановлені винагороди. Мінімальні ставки винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав визначено Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 року № 72.

На підставі договорів з іноземними організаціями колективного управління винагорода за використання творів і записів в Україні виплачується іноземним авторам, а українські правовласники можуть

отримувати винагороду за використання творів (записів) за кордоном через вітчизняні організації колективного управління.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України повідомляє про діяльність організацій колективного управління у зв'язку з прийняттям Ухвали Вищого адміністративного суду України від 17 жовтня 2012 року, а саме: у відповідності зазначеного судовим рішенням, визнано нечинним та скасовано наказ Міністерства освіти і науки України від 22 грудня 2008 року № 1175 «Про затвердження Порядку визначення уповноважених організацій колективного управління, які здійснюватимуть збирання і розподіл винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм, і Змін до Порядку обліку організацій колективного управління та здійснення нагляду за їх діяльністю», зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 22 січня 2009 року № 66/16082 та у зв'язку з таким судовим рішенням якраз організації колективного управління, діяльність яких пов'язана із сферою авторського права й суміжних прав, продовжують діяти та мають право виконувати функції, передбачені Законом України «Про авторське право і суміжні права». [9]

Правові засоби захисту права інтелектуальної власності визначаються: зокрема: Цивільним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України, Господарським процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Законом України «Про авторські і суміжні права», Законом України «Про охорону прав на корисні моделі», Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Кримінальним кодексом України, Митним кодексом України та інших. [8, 7, 2,] Застосування перерахованих законодавчо-нормативних актів в нашій країні не один раз виявлялися дуже складним, з причин неузгоджених елементів законодавства у цій сфері та неспроможності відповідних структур створити адекватні механізми правового захисту інтелектуальної власності.

А порядок охорони авторського права і суміжних прав визначений статтею 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9], відповідно до якої захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і(або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавствами.

Межі адміністративно-правової охорони суб'єктів інтелектуальної власності характеризується такими головними ознаками [30]:

1) є складовою комплексного міжгалузевого інституту охорони суб'єктів інтелектуальної власності та охоплює різноманітні інтелектуальні права: об'єкти промислової власності (винахід, корисна модель, промисловий зразок, торгівельна марка, географічне зазначення); на нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності (сорт рослин, топографії інтегральних мікросхем, комерційну таємницю); об'єкти авторського і суміжних прав;

2) суб'єкти публічного управління здійснюють адміністративно-правову охорону суб'єктів інтелектуальної власності трьома основними способами: а) шляхом здійснення державної реєстрації об'єктів інтелектуальної власності та видання на них охоронних документів; б) застосуванням до порушників режиму інтелектуальної власності засобів адміністративного примусу; в) у процесі адміністративного провадження за скаргами та заявами суб'єктів інтелектуальної власності;

3) основними суб'єктами публічного управління, які здійснюють адміністративно правову охорону суб'єктів інтелектуальної власності, є посадові особи і органи Державного департаменту інтелектуальної власності при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України і частково Міністерство Внутрішніх справ України;

4) одне з головних місць у системі адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності щодо попередження протиправних посягань займає державна реєстрація об'єктів промислової власності та видання на

них охоронних документів (патенту, свідоцтва), яку здійснює Державний департамент інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі України;

5) адміністративно-правовий захист права інтелектуальної власності здійснюється посадовими особами органів внутрішніх справ України, державними інспекторами з питань інтелектуальної власності та деякими іншими суб'єктами публічного управління шляхом застосування до порушників режиму інтелектуальної власності засобів адміністративного примусу (складання на порушників, які допускають незаконне використання охоронюваних творів і об'єктів, протоколів про адміністративні правопорушення за ст.ст.51-2, 164-6, 164-7, 164-9, 164-13 КУпАП). [3]

6) різновидом охорони права інтелектуальної власності є протидія Антимонопольного комітету України та органів внутрішніх справ України діянням, які визначені законодавством як недобросовісна конкуренція.

Таким чином, висвітлені ознаки меж адміністративно-правової охорони суб'єктів інтелектуальної власності дають підстави стверджувати, що це важливий сучасний напрям діяльності органів і посадових осіб Державного департаменту інтелектуальної власності при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України, Органів внутрішніх справ України, Антимонопольного комітету України щодо здійснення реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, видачі на них охоронних документів та застосування до порушників режиму інтелектуальної власності засобів адміністративного примусу тощо.

РОЗДІЛ 2

ФОРМИ І СПОСОБИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

2.1. Система способів захисту авторського права

Захист авторського права — одна з важливих категорій теорії цивільного та цивільно-процесуального права. Під захистом авторських прав слід розуміти передбачені законом заходи із їх визнання, припинення їх порушення, застосування до правопорушників заходів юридичної відповідальності. Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Варто виділити дві форми захисту авторських прав:

- юрисдикційна вміщує цивільно-правовий, кримінально-правовий і адміністративно-правовий спосіб захисту, а також передбачає діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності або прав, що оспоруються. Вона у свою чергу ділиться на:

- загальну (захист прав на об'єкти інтелектуальної власності здійснюється у судовому порядку),

- спеціальну (адміністративний порядок захисту цих прав і застосовується лише у випадках, вказаних у законодавстві) форму здійснення передбачених законом засобів захисту.

Наявність інституту юрисдикційного захисту відповідає міжнародним вимогам щодо захисту авторських прав: згідно із угодою TRIPS країни-учасники WTO повинні створити уповноважений орган із розгляду порушень прав інтелектуальної власності. Найефективнішою юрисдикційною формою захисту права є судовий захист, що здійснюється

судами загальної юрисдикції у порядку цивільного чи кримінального провадження, адміністративними та господарськими судами.

– неюрисдикційна форма захисту прав вміщує дії юридичних і фізичних осіб по відношенню до захисту прав на об'єкти авторства, які здійснюються ними самостійно, без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів (одним з різновидів такої форми неюрисдикційного захисту є самозахист, що проявляється в активних чи пасивних діях особи, спрямованих на запобігання чи припинення порушення власного суб'єктивного права. Відповідно до ст. 19 Цивільного кодексу України [8], самозахистом є застосування особою заходів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства. У частині 2 ст. 19 Цивільного кодексу України визначені критерії, за якими певна дія, може вважатися способом самозахисту, а саме:

- 1) відповідність до змісту порушеного права;
- 2) відповідність до характеру дії, якою порушене право;
- 3) відповідність наслідкам, спричиненим порушенням права.

Стаття 19 Цивільного Кодексу України містить підстави застосування самозахисту. Ними є не лише протиправні посягання і порушення власних прав особи, але й порушення прав інших осіб, коло яких не обмежується законом.

Правові засоби захисту авторського права визначаються: зокрема: Цивільним кодексом України, Цивільним процесуальним кодексом України, Господарським процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Законом України «Про авторські і суміжні права», Законом України «Про охорону прав на корисні моделі», Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг», Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Кримінальним кодексом України, Митним кодексом України та інших. [4,6,13] Застосування перерахованих законодавчо-нормативних актів в нашій країні

не один раз виявлялися дуже складним, з причин неузгоджених елементів законодавства у цій сфері та неспроможності відповідних структур створити адекватні механізми правового захисту інтелектуальної власності.

А порядок охорони авторського права і суміжних прав визначений статтею 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [9], відповідно до якої захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і(або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавствами. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у зв'язку із застосуванням положень закону.

Суди відповідно до їхньої компетенції розв'язують, зокрема, спори про:

- авторство на винахід, корисну модель, промисловий зразок;
- встановлення факту використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка;
- встановлення особи, якій належать майнові права на винахід, корисну модель, промисловий зразок;
- порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок;
- укладення та використання ліцензійних договорів;
- право попереднього користувача;
- компенсації.

Права на винахід, корисну модель і промисловий зразок можуть бути захищені в адміністративному, цивільно-правовому і кримінальному порядку.

Адміністративний порядок захисту застосовують як виняток із загального правила, тобто тільки у прямо зазначених законодавством випадках.

Адміністративний порядок полягає насамперед у розв'язанні і вирішенні спору органом державного управління. Справи розглядають на

основі спеціальної процедури, яка є спрощеною порівняно з цивільним судочинством і виключає багато процесуальних дій.

Цивільно-правові засоби захисту становлять собою передбачені законом засоби примусового характеру, за допомогою яких здійснюють відновлення (визнання) порушених прав та інтересів на винаходи, корисні моделі та промислові зразки, припинення порушень, а також майновий вплив на порушників. До них відносять:

- вимогу патентовласника про припинення порушення;
- вимогу про відшкодування збитків;
- захист відповідача.

Особи, авторські та суміжні права яких порушені, можуть: вимагати від порушника визнання та поновлення своїх прав; звертатися до суду з позовом про поновлення порушених прав та (або) припинення дій, що порушують авторське право та (або) суміжні права чи створюють загрозу їх порушення; подавати позови про відшкодування моральної шкоди; подавати позови про відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій; вимагати припинення підготовчих дій до порушення авторського права і (або) суміжних прав; вимагати, в тому числі у судовому порядку, публікації у засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права і (або) суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень; вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надання інформації про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав; вимагати прийняття інших, передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та суміжних прав.

Суд має право постановити рішення чи ухвалу про:

- відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права і (або) суміжних прав, з визначенням розміру відшкодування;
- відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права і (або) суміжних прав;
- стягнення з порушника авторського права і (або) суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення;
- виплату компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат замість відшкодування збитків або стягнення доходу;
- заборону опублікування творів, їх виконань чи постановок, випуску примірників фонограм, відеограм, їх сповіщення, припинення їх розповсюдження, вилучення (конфіскацію) контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм чи програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення, публікацію у пресі інформації про допущене порушення тощо, якщо у ході судового розгляду буде доведено факт порушення авторського права і суміжних прав або факт наявності дій, що створюють загрозу порушення цих прав;
- вимагати від осіб, які порушують авторське право і суміжні права позивача, інформацію про третіх осіб, задіяних у виробництві та розповсюдженні контрафактних примірників творів та об'єктів суміжних прав, та про канали розповсюдження.

При визначенні розмірів збитків, які мають бути відшкодовані особі, права якої порушено, а також для відшкодування моральної шкоди суд зобов'язаний виходити із суті порушення, майнової і моральної шкоди, завданої особі, яка має авторське право і суміжні права, а також із можливого доходу, який могла б одержати ця особа. У розмір збитків, завданих особі, права якої порушено, додатково можуть бути включені

судові витрати, понесені цією особою, а також витрати, пов'язані з оплатою допомоги адвоката.

Наразі глибоко змінився характер відносин, пов'язаних з охороною об'єктів права інтелектуальної власності. Якщо раніше правами на результати інтелектуальної діяльності володіла держава, регламентуючи свій обов'язок забезпечити їх практичне використання, то наразі власник прав на результати інтелектуальної діяльності має сам опікуватися забезпеченням їх надійної правової охорони і визначення шляхів реалізації на ринку. Водночас обов'язок держави в даній галузі – забезпечити громадянам належні умови інтелектуальної діяльності та охорони її результатів [55, с. 10].

До осіб, які беруть участь у справах щодо захисту авторських прав, належать сторони, треті особи, представники сторін і третіх осіб, прокурор, органи та особи, які можуть звертатися до суду на захист прав та інтересів інших осіб. Для з'ясування питання про учасників судового процесу у вказаній категорії справ, варто встановити, хто є суб'єктами вказаних матеріальних правовідносин. Суб'єктами авторських правовідносин є власники суб'єктивних прав і носії обов'язків, що зв'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури і мистецтва, крім того, спадкоємці автора набувають комплекс авторських правомочностей на підставі спадкування за законом чи за заповітом, а інші правонаступники отримують авторські правомочності в силу укладених з ними авторських договорів самим автором, або з його спадкоємцям. Первинним суб'єктом авторських прав є автор, а похідними суб'єктами авторського права можуть виступати юридична особа, з якою автор перебуває у трудових відносинах, та інші особи, які на підставі договору або закону набули авторські майнові права. [82, с. 246-247].

Отже, у матеріальних правовідносинах суб'єктами авторського права є автор і інші особи, які набувають майнові права автора на підставі договору або закону.

У справах про захист авторського права позивачами є автори творів, їх спадкоємці та особи, які набули права на твори відповідно до договору чи закону (суб'єкти авторського права), а також інші заінтересовані особи, які мають право в разі смерті автора та за відсутності уповноваженої ним особи звернутися до суду з позовом про охорону недоторканності твору. За загальним правилом відповідачем є особа, яка, на думку позивача, порушила його право. Цей факт буде встановлено судом під час розгляду справи і ухвалення рішення, і якщо суд дійде до висновку про підставність вимог позивача, позов підлягає до задоволення. У відповідності до п. 33 Постанови Пленуму Вищого господарського суду «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» якщо організація, яка здійснює видавничу діяльність і надала друкарні оригінал-макет твору для друкування книжки, порушила права автора твору, належним відповідачем виступатиме саме така організація, а не видавництво, що здійснювала лише технічне сприяння у створенні книжки. А тому необхідно розмежувати видавничу діяльність як діяльність, яка має організаційно-творчий характер, стосується господарсько-виробничої діяльності видавців, що спрямована на підготовку і випуск у світ видавничої продукції, і типографську діяльність як діяльність суто технічно без творчого характеру. А отже, видавництво як юридична особа не може виступати відповідачем у справах про захист авторського права. Однак якщо видавництво з власної ініціативи перевищить замовлений тираж твору, то вона нестиме відповідальність за порушення авторського права. [82, с. 247]

Може бути, наприклад, така ситуація коли видавництво виступає відповідачем, у разі, коли видавець одночасно технічно забезпечує і друк відповідних творів, в яких йдеться про порушення авторських прав. Тоді

видавець (і друкарня водночас) виступатиме відповідачем у спорі. Необхідно зауважити, що згідно статті 19 Закону України «Про авторське право і суміжні права» виключні майнові права на використання друкованого засобу масової інформації у цілому належать видавцеві, а не редакції газети. Згідно зі статтею 7 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» редакція має право виступати засновником (співзасновником), видавцем, розповсюджувачем.

У справах щодо захисту авторських прав позивач повинен довести належність йому авторського права та права на його захист, а також факт використання об'єктів даних прав відповідачем. Тобто позивач, перш за все, повинен довести наявність в нього права на позов, довести наявність спірних матеріальних правовідносин, які виникли з авторських прав (майнових чи особистих немайнових прав). А у випадках коли права автора засвідчено свідоцтвом, виданим в установленому порядку уповноваженим органом, власник майнових прав інтелектуальної власності на твір, які було передано на зазначений у свідоцтві твір, звільняється від доведення належності йому відповідних прав, і в таких випадках обов'язок доведення належності цих прав іншій особі, ніж та, що зазначена у свідоцтві, покладається на відповідача. У такому випадку позивач все ж виконує свій обов'язок по доказуванню факту наявності в нього авторського права, представляючи суду відповідне свідоцтво, яке і засвідчує наявність у позивача авторських прав, однак наявність свідоцтва вже, своєю чергою, звільняє позивача від необхідності подання інших доказів для підтвердження вказаного факту. Також позивачеві досить часто треба доводити, що спір стосується саме об'єкту, який є об'єктом авторського права, а при вирішенні таких питань (наприклад, чи є конкретний результат об'єктом авторського права) необхідно враховувати, що за змістом статей 421, 433, 435 ЦК України, статей 7 і 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» в їх взаємозв'язку таким є лише той результат, який створено творчою працею і

доки не доведено інше, результат інтелектуальної діяльності вважається створеним творчою працею, відтак відповідач повинен доводити відсутність творчого характеру у відповідного результату діяльності. [82, с. 248]

Відповідач теж зобов'язаний доводити свої заперечення під час судового розгляду, зокрема, він повинен довести додержання ним вимог ЦК України і Закону України «Про авторське право і суміжні права» при використанні ним твору, в іншому разі він визнається порушником авторського права, і для нього настають негативні наслідки, передбачені цими законодавчими актами.

Адміністративний розгляд позовів забезпечується на засадах спрощеної процедури і порівняно з цивільним або господарським судочинством є більш оперативним, створює можливості для швидкого відновлення порушених прав і виключає багато судових процедур передбачених нормами процесуального законодавства. При цьому обсяг процесуальних гарантій значно вужчий, порівняно із судовим. Як засвідчує провозастосовча діяльність, після звернення особи до відповідного органу публічної влади, у багатьох випадках, будучи незадоволеним рішенням органу публічної влади, особа звертається до суду. Тобто, такий захист має як свої переваги та свої недоліки порівняно із судовим захистом.[47, с.48]

2.2. Захист авторських прав судами України

Застосування заходів юридичної відповідальності за порушення об'єктів права інтелектуальної власності здійснюється судовою гілкою влади. Відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 р. [12] здійснення судом правосуддя здійснюється на засадах верховенства права, суд забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією України і

законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Однією з головних засад захисту прав інтелектуальної власності є створення у системі судоустрою Вищого спеціалізованого суду це є Вищий суд з питань інтелектуальної власності, який розглядає справи, що віднесені до його юрисдикції процесуальним законом. [81]

Характер взаємозв'язків держави і механізмів правового регулювання відносин у певній сфері обумовлений нерозривним зв'язком між державою і правом, оскільки саме держава як апарат політичної влади здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовну і правоохоронну діяльність, а захист прав інтелектуальної власності в судовому порядку є найбільш дієвим і ефективним для встановлення істини. Захист майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності та належні їм об'єкти такого права потребує відповідної кваліфікації при їх розгляді. Тобто, при розгляді таких справ, саме судді є найбільш кваліфікованими у професійному відношенні порівняно з уповноваженими особами інших органів державної влади. Для забезпечення справедливого та неупередженого розгляду справ у розумні строки, встановлені законом, в Україні діють суди першої, апеляційної, касаційної інстанцій і Верховний Суд України.

Відповідно до статей 17 та 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» систему судів загальної юрисдикції створюють, зокрема [12]: місцеві, апеляційні, вищі спеціалізовані суди, Верховний Суд України.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі спеціалізовані суди. Суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. У судах загальної юрисдикції може запроваджуватися спеціалізація суддів з розгляду конкретних категорій справ. [75]

Аналізуючи досить велику кількість питань адмінзахисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності судами України, необхідно сказати, що такий захист у своїй більшості здійснюється місцевими судами, а зважаючи на діюче законодавство щодо захисту суб'єктів, яким належать майнові та немайнові права інтелектуальної власності здійснюється у судовому порядку.

Необхідно зазначити також, що для захисту прав інтелектуальної власності важливе значення має правозастосовна діяльність – збирання, дослідження, опрацювання й зберігання інформації, а ціллю цієї діяльності є поширення загальних приписів правових норм на персонально визначених суб'єктів. В інституті захисту прав інтелектуальної власності способи захисту прийнято розрізняти залежно від юрисдикційних органів, що здійснюють захист, та галузевої приналежності норм права, що їх передбачають, а саме: адміністративно-правовий, цивільно-правовий, кримінально-правовий захист та ін.

Можна стверджувати, що недоліком такого підходу є відсутність ще одного юрисдикційного способу захисту, а саме господарсько-правового захисту, що здійснюється в судовому порядку і який найчастіше застосовується при захисті об'єктів права інтелектуальної власності, адже господарсько-правовий захист прав інтелектуальної власності здійснюється господарськими судами і в основному регулюється нормами господарського та господарсько-процесуального кодексу. Також одним з результативних способів захисту прав інтелектуальної власності є захист господарськими судами. Підвідомчість спорів господарським судам визначається правовим статусом сторін спору, юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та економічним характером спору.

Захист в господарських судах є найбільш розвинутим в загальній системі охорони та захисту прав інтелектуальної власності, тому що

спостерігається тенденція до значного зростання професійного рівня суддів, які розглядають справи, пов'язані з захистом прав інтелектуальної власності.

Статтею 16 ГПК України [2] до виключної підсудності справ, що розглядаються господарськими судами відносить справи у спорах про порушення майнових прав інтелектуальної власності, які розглядаються господарським судом за місцем вчинення порушення, тоді як необхідно відзначити, що в залежності від завданої майнової шкоди, захист прав суб'єктів права інтелектуальної власності на належні їм об'єкти інтелектуальної власності може здійснюватися шляхом розгляду справи у цивільному, господарському, адміністративному та кримінальному судочинстві.

Отже, судовий захист є основною формою захисту прав інтелектуальної власності. Якщо хоча б одна із сторін у спорі – фізична особа, тоді такий спір підвідомчий суду загальної юрисдикції.

Згідно ст. 16 Цивільного кодексу України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності. Способами захисту цивільних прав є певні інтереси особи, яка звернулося до суду за захистом щодо порушених прав.

Щодо сплати судового збору у справах по захисту авторського права, то він сплачується позивачем на загальних засадах та згідно Закону України «Про судовий збір» і процесуальному законодавству, тоді як раніше згідно статті 4 Декрету Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 року № 7-93 «Про державне мито», що діяв до Закону України «Про судовий збір») позивачі були звільнені від сплати державного мита за позовами, що випливають з авторського права. У таких справах щодо захисту авторського права обидві сторони є рівноправними, тому зміни у законодавчому регулюванні сплати судового збору позивачами, які звертаються за захистом свого порушеного авторського права, є досить виправданими й доцільними.

Згідно ст. 432 Цивільного кодексу України суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про [8]:

- застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;
- зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених в цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;
- застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається судом відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення;
- опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Крім цивільного, господарське, адміністративне та кримінальне законодавство також регламентують захист авторського права судом. Право на захист авторських прав у судовому та іншому встановленому законом порядку передбачено нормами спеціального законодавства, де вказано, що відповідний захист може здійснюватися тільки у судовому порядку: ст. 51 Закону «Про авторське право і суміжні права» [9] встановлено, що захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством. Окрім того, статтями 52–53 [9] встановлені способи захисту прав інтелектуальної власності у судовому

порядку; ст. 25 Закону «Про охорону прав на зазначення походження товарів» [10]; ст. 21 Закону «Про охорону прав на знак для товарів і послуг»; ст. 35 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»; ст. 27 Закону «Про охорону прав на промислові зразки»; ст. 22 Закону «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» [21]; ст. 54 Закону «Про охорону прав на сорти рослин» [34]; ст. 21 Закону «Про племінну справу у тваринництві».

Одним із дієвих способів захисту авторських прав та суб'єктів права інтелектуальної власності є обов'язок винної особи відшкодувати заподіяні противоправними діями збитки та відшкодувати майнову шкоду. Особа, якій завдано збитків у результаті порушення майнових прав, має право у судовому порядку на відшкодування збитків та відшкодування майнової шкоди, так наприклад, ст. 52 Закону «Про авторське право і суміжні права», прямо передбачено право особи подавати позови про відшкодування збитків (матеріальної шкоди), включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій [9]. Такими збитками можуть бути втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням об'єкта інтелектуальної власності, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки), а також доходи, які суб'єкт права інтелектуальної власності міг би реально одержати за звичайних обставин, якби його право не було порушене (упущена вигода).

У разі незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності, якщо порушник одержав дохід, потерпілий має право вимагати відшкодування збитків та втраченої вигоди в розмірі не меншому, ніж сума отриманого доходу.

Цивільний спосіб захисту авторських прав може здійснюватися і у кримінальній справі. Згідно кримінально-процесуального законодавства,

особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою.

Характеризуючи особу, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальній справі, а також особа, цивільний позов якої залишився без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства. Щодо створення спеціалізованого Патентного суду України, то ці питання неодноразово піднімалися в наукових працях і стосуються, як безпосереднього створення та діяльності таких судів, так і справ які вони повинні розглядати. Наприклад, Д. Притика розглядає діяльність спеціалізованих колегій, як основу створення патентного суду, М. Паладій теж є прихильником створення патентного суду в Україні. Він зазначає, що спеціалізовані патентні суди, які існують в інших країнах, не розглядають спори, пов'язані з авторським правом і суміжними правами. Але ідея щодо віднесення цієї категорії спорів до компетенції такого суду (у такому разі – це буде вже Суд з питань інтелектуальної власності) також має право на життя. [39, с. 212]

У цьому питанні ми прихилиємося до роздумів О.П. Світличного, який зазначає, що утворення Патентного суду сприятиме оперативному та кваліфікованому вирішенню такої складної категорії спорів, як спори з питань захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, що потребують спеціальних знань щодо конкретного об'єкта, які визначають сутність спору, але для створення патентного суду необхідно вирішити такі питання [73, с. 123]:

- необхідність внесення змін до законодавства України і, зокрема, до спеціальних законів з питань інтелектуальної власності;
- проведення перепідготовки великої кількості суддів, які, крім юридичної компетенції, повинні мати достатній рівень технічних знань;

– великі фінансові затрати бюджетних коштів.

Тільки після вирішення цих питань, факт створення патентного суду не буде викликати сумнівів щодо більш справедливого, компетентного та оперативного вирішення спорів з питань інтелектуальної власності.

Таким чином, адміністративно-правовий захист авторських прав необхідно розглядати як такий, що здійснюється в органах публічної влади та суді.

Кримінальним кодексом України передбачена відповідальність за порушення прав на окремі об'єкти права інтелектуальної власності за такі злочини:

– Порушення авторського права і суміжних прав згідно ст. 176. За незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеогам і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації;

– Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію згідно ст. 177;

– Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва згідно ст. 203–1;

– Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок згідно ст. 216;

– Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару згідно ст. 229;

- Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю таємницю згідно ст. 231;
- Розголошення комерційної або банківської таємниці згідно ст. 232;
- Незаконне використання інсайдерської інформації згідно ст. 232–1.

Кваліфікуючою ознакою злочину передбачених статтями 176, 177, 203–1, 229 Кримінального Кодексу України [4] є завдання матеріальної шкоди у великому та особливо великому розмірі. Матеріальна шкода вважається завданою у великому розмірі, якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі – якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Під великим розміром згідно ст. 203–1 варто розуміти вартість дисків для лазерних систем зчитування, обладнання чи сировини для їх виробництва, що у три тисячі разів і більше перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

На відміну від статей 176, 177, 203–1, 229 Кримінального Кодексу України [4], де кваліфікуючою ознакою злочину є завдання матеріальної шкоди у великому та особливо великому розмірі, ст. ст. 231, 232 того ж кодексу, кваліфікуючою ознакою злочину є спричинення особою істотної шкоди особі яка володіє комерційною таємницею, тоді як кваліфікуючою ознакою злочину передбачених різними частинами ст. 232–1, є значний розмір (значний збитком, значна шкода). Істотна шкода є поняттям оціночним. Питання про її наявність чи відсутність вирішується у кожному конкретному випадку з урахуванням, зокрема, грошового розміру заподіяної шкоди та майнового стану власника відповідних відомостей, що становлять комерційну таємницю.

Захист об'єктів права інтелектуальної власності застосовується судом у вигляді таких покарань: штраф; позбавлення права обіймати певні посади

або займатися певною діяльністю; виправні роботи; конфіскація майна; арешт; обмеження або позбавлення волі на певний строк.

Максимальний строк позбавленням волі становить шість років і передбачений ч. 3 ст. 176 КК України. Максимальний штраф за злочини у сфері захисту прав інтелектуальної власності складає від восьми тисяч до десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів (ст. 232–1 КК України). [4]

Розглядаючи проблемні питання захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності слід зазначити, що складовою проблемних питань при захисті таких прав є те, що у більшості випадків самі суб'єкти прав на об'єкти інтелектуальної власності не дуже обізнані з об'ємом своїх прав і не можуть на належному рівні захистити свої права при розгляді справ при порушення прав інтелектуальної власності.

Враховуючи складність сфери захисту інтелектуальної власності більшість суб'єктів прав на ОПІВ не мають фінансових можливостей щодо захисту порушених справ, особливо це стосується цивільного процесу. В кращому випадку такі суб'єкти вимушені звертатися для захисту порушених прав до патентних повірених.

При цьому це не стосується кримінальних справ, де у разі притягнення до кримінальної відповідальності особи, позивач не платить держмито при подачі цивільного позову в кримінальній справі, але може розраховувати на додаткові докази у справі за рахунок державного обвинувачення.

Що стосується адміністративних способів захисту права інтелектуальної власності та охоронюваних законом інтересів прав суб'єктів права інтелектуальної власності, то згідно ст. ст. 23, 24 КУпАП [3] вони застосовуються у вигляді адміністративних стягнень, які є мірою відповідальності з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим

правопорушником, так і іншими особами. Такими видами адміністративних стягнень можуть бути: попередження; штраф; оплатне вилучення або конфіскація предмета, який став знаряддям вчинення чи безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; виправні роботи або адміністративний арешт.

Захист авторського права в адміністративному порядку здійснюється відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення за такі види правопорушень:

- незаконне використання об'єкта авторських прав (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі організації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, знака для товарів і послуг, топографії інтегральної мікросхеми, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо) та привласнення авторства;

- незаконне копіювання форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само імітація, копіювання, пряме відтворення товару іншого підприємця, самовільне використання його імені;

- розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, упаковки яких не марковані контрольними марками або марковані контрольними марками, що мають серію чи містять інформацію, які не відповідають носію цього примірника, або номер, який не відповідає даним Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок;

- порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва.

Окрім того, такий захист регламентований Законом «Про захист від недобросовісної конкуренції» , Митний Кодекс України [6], та нормами

спеціального законодавства. Проте, притягнення осіб до адміністративної відповідальності у сфері порушення прав інтелектуальної власності здійснюється судом.

Таким чином, судовий захист прав суб'єктів права інтелектуальної власності – це сукупність правових засобів спрямованих на визнання, відновлення, припинення порушень та вжиття до порушників заходів юридичної відповідальності.

При виконанні роботи розглянуті такі судові рішення щодо захисту авторських прав: Постанова Господарського суду м. Києва від 28 вересня 2018 року у справі № 910/10796/17, якою задоволено позов ТОВ «Новий Гарлем» до ПП «Арт-Трейдінг» і ТОВ «Інтек ЮЕЙ» про стягнення компенсації у розмірі п'ятсот дванадцять тисяч гривень за порушення майнових авторських та суміжних прав, а також сто тисяч гривень відшкодування шкоди, завданій діловій репутації позивача. [63]

Суд і інстанції, задовольняючи позовні вимоги, виходив з того, що згідно статей 15, 32, 33, 50, 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» і статей 22, 424, 426, 445 Цивільного кодексу України мотивовано неправомірним наданням відповідачем дозволу на використання музичних творів, виключні майнові авторські права на які належать позивачу, без його згоди та за відсутності прав на вчинення таких дій, а також здійснення збору винагороди за використання музичних творів третіми особами. Відповідно до Постанови Київського апеляційного господарського суду від 13 лютого 2018 року рішення місцевого господарського суду із досліджуваного позову № 910/10796/17 скасовано, прийнято нове рішення про часткове задоволення позовних вимог, а саме, щодо стягнення з відповідача на користь позивача сто двадцять вісім тисяч гривень компенсації за порушення виключних майнових авторських прав та десять тисяч гривень на відшкодування шкоди, завданій діловій репутації

позивача, а також дві тисячі сімдесят гривень судового збору, у решті позову відмовлено.

Було зазначено, що 15 грудня 2017 року набула чинності нова редакція Господарського процесуального кодексу України, у відповідності до пункту 9 частини 1 Перехідних положень якого справи у судах першої та апеляційної інстанцій, провадження у яких порушено до набрання чинності цією редакцією Кодексу, розглядаються за правилами, що діють після набрання чинності цією редакцією Кодексу. Розглянувши матеріали нашої описової справи №910/10796/17, Господарський суд міста Києва вирішив дану справу розглядати за правилами загального позовного провадження.

Судом було враховано, що в силу вимог частини 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен при вирішенні судом питання щодо його цивільних прав та обов'язків має право на судовий розгляд упродовж розумного строку, а критерії оцінювання «розумності» строку розгляду справи є спільними для всіх категорій справ (цивільних, господарських, адміністративних чи кримінальних). Відповідальність держави за затягування провадження у справі, як правило, настає у випадку нерегулярного призначення судових засідань, призначення судових засідань з великими інтервалами, затягування при передачі або пересиланні справи з одного суду в інший, невжиття судом заходів до дисциплінування сторін у справі, свідків, експертів, повторне направлення справи на доопрацювання або новий судовий розгляд.

Згідно ст. 52 України «Про авторське право і суміжні права» зазначено, що при визначенні компенсації, яка має бути виплачена замість відшкодування збитків чи стягнення доходу, суд зобов'язаний визначити розмір компенсації, враховуючи обсяг порушення або наміри відповідача. З огляду на розмір заявлених позовних вимог і встановленого законом мінімального розміру компенсаційних заходів, спрямованих на захист майнових прав суб'єктів авторського права, за наявності встановленого

порушення стягненню підлягає сума у розмірі не менше 10 мінімальних заробітних плат на користь кожного із власників майнових прав на використанні твори.

Суд і інстанції своїм рішенням задовольнили позовні вимоги частково: визначивши заявлений розмір компенсації ТОВ «Новий Гарлем» необґрунтовано завищеним; визнано порушення ПП «Арт-Трейдінг» і ТОВ «Інтек ЮЕЙ» (відповідачі) майнових прав суб'єкта авторського права шляхом вчинення дій, які визнаються порушенням авторського права, але належним чином не обґрунтовано співвідношення розміру визначеної ним компенсації за порушення авторського права з розміром завданої неправомірним використанням об'єктів авторського права шкоди, що може бути визначена з урахуванням розміру збитків потерпілої особи, розміру доходу, отриманого відповідачем внаслідок правопорушення тощо. За таких обставин, Суд, оцінюючи подані докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді в судовому засіданні всіх обставин в їх сукупності, приходить до висновку, що позовні вимоги про стягнення компенсації за порушення авторського права та суміжних прав у розмірі п'ятсот п'ятнадцять тисяч гривень підлягають частковому задоволенню у розмірі шістдесят чотирі тисячі гривень. Щодо заявлених позовних вимог про стягнення шкоди, нанесеної діловій репутації позивача у справі, у розмірі сто тисяч гривень було відхилено, так як сума у розмірі сто тисяч гривень розрахована у позовній заяві не підтверджена жодними належними та допустимими доказами, твердження позивача про нанесення шкоди його діловій репутації є безпідставними та необґрунтованими.

Проглядаючи інші приклади судових рішень, припала до очей масштабна справа № 199/1020/15-к, де у повному обсязі задоволено цивільний позов власників корпорації «Microsoft» щодо компенсації у розмірі сорок вісім тисяч сімсот двадцять гривень, обґрунтування такої суми

здійснено через прості обчислення, а саме дванадцять тисяч сто вісімдесят гривень це становить мінімальна сума компенсації за кожен окремий факт порушення майнових авторських прав корпорації «Microsoft» помножений на чотири підтверджувальних фактів правопорушення. Аналогічний приклад задоволення цивільного позову у розмірі фактичної вартості ліцензійних примірників комп'ютерних програм, це справа № 646/48/14-к, відшкодування складала в десять мінімальних заробітних плат та врахували декілька примірників комп'ютерних програм, до виплати було двадцять чотири тисячі триста шістьдесят гривень. Судом була звернена особлива увага на факт, що згідно з доказом (довідка №13/193 від 17.05.2013 та № 6928 від 04.07.2013, виданих Товариством з обмеженою відповідальністю «Лексфор», яке є представником компанії «Microsoft»), вбачається, що вартість програм Microsoft Windows 7 Pro і Microsoft Office 2007 теж входила до суми стягнення і становила додаткових п'ять тисяч вісімсот гривень. Якраз така сума була стягнута на користь позивача судом першої інстанції замість суми компенсації зазначеної у даному позові.

Постанова Вищого господарського суду України у справі № 910/27253/14 від 23 червня 2015 року, якою частково задоволено позов ТОВ «Маша і Медведь» до фізичної особи - підприємця про відшкодування сорока восьми тисяч сімсот двадцять гривень компенсації за порушення авторського права [61].

Деталі справи: переглянувши вірність застосування судами норм матеріального та процесуального права, Вищий господарський суд України вирішив вказану касаційну скаргу частково задовольнити, ґрунтуючись на наступному: Товариством та ТОВ Студія «АНИМАККОРД», які є правовласниками складено угоду № 010601-МиМ щодо відчуження виключного права на аудіовізуальний твір, а саме: серіал «Маша і Медведь» відповідно до умов якого правовласник передає позивачеві виключне право на даний твір із статусом «національного фільму», за 8 серій якого сторони

угодою зобов'язалося оплатити правовласнику обумовлену договором винагороду, далі на договірній основі № 1007/19 було відчужено виключне право на даний твір, згідно з умовами якого правовласник передає позивачу виключне право на Аудіовізуальний твір, а також правовласник гарантує, що є володільцем виключного права на Аудіовізуальний твір. Виключне право на Аудіовізуальний твір передається правовласником Товариству в повному обсязі для використання його будь-яким способом та у будь-якій формі. Надалі з урахуванням наведеного ТОВ виступає власником виключних майнових авторських прав на Аудіовізуальний твір (відповідно на серії 1-12 російською мовою), зокрема: 1 серія – «Один, два, три! Ялиночко, гори!», 2 серія – «Перша зустріч», 3 серія – «До весни не будити!», 4 серія – «Весна прийшла!», 5 серія – «Ловись, рибка!», 6 серія – «Сліди небачених тварин!», 7 серія – «З вовками жити...», 8 серія – «Подзвони мені, подзвони!», 9 серія – «День варення», 10 серія – «Свято на льоду», 11серія – «Перший раз у перший клас», 12 серія – «Межа на замку» та його складові частини; а також у крамничці «Все для художників» де здійснює свою підприємницьку діяльність відповідач, продавалися канцелярські товари у складі яких містилося зображення персонажів «Маша» та «Ведмідь» з нашого Аудіовізуального твору (доказ реалізації вказаних товарів - оформлення товарного чеку).

Рішенням суду першої інстанції та приймаючи нове про відмову у задоволенні позову, апеляційний суд відштовхувався від того, що у даній справі захист інтересів позивача є неможливим, тому що виплата компенсації буде суперечити загальним засадам цивільного законодавства, таким як справедливість, добросовісність та розумність. А згідно з ст. 432 ЦК України суд може постановити рішення, зокрема, про застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Установивши за справою наявність обставин, що свідчили про належність

позивачу майнових авторських прав відносно мультиплікаційного серіалу «Маша і Медведь», а також обставин, що підтверджували використання складових елементів даного твору відповідачем, апеляційний суд, як це вбачається із змісту оскаржуваної постанови, так і не дійшов певних висновків про те, чи порушувало таке використання майнові права позивача і як саме це порушення встановити, тому було відмовлено в сплаті позивачу компенсаційних коштів (компенсація не підлягає сплаті, оскільки стягнення такої у будь-якому розмірі, з огляду на реалізацію відповідачем лише двох блокнотів із зображенням наших персонажів «Маші» і «Ведмеда», вартість яких складала по шість гривень кожний, не може відповідати критеріям справедливості, добросовісності та розумності).

Керуючись відповідними статтями Господарського процесуального кодексу України, Вищий господарський суд України вирішив: касаційну скаргу ТОВ «Маша і Медведь» задовольнити частково, а справу передати на новий розгляд до господарського суду міста Києва.

Постановою Луцького міськрайонного суду Волинської області у справі № 161/12051/14-ц від 5 травня 2015 року, якою задоволено позов автора літературного твору «Капитошка» до ТМ «М'ясний дар» про стягнення компенсації з відповідача, у розмірі тридцять чотири тисячі триста шістдесят гривень за порушення авторського права на оригінальну назву літературного твору «Капітошка» та його персонажа (порушення виключного майнового авторського права на відтворення оригінальної назви твору та його персонажа, у розмірі десяти мінімальних розмірів заробітних плат, що становить дванадцять тисяч сто вісімдесят гривень; компенсацію за порушення виключного майнового авторського права, шляхом оприлюднення в Інтернеті). [60]

Необхідно врахувати той факт, що літературний твір «Капитошка» в оригіналі російською мовою та «Капітошка» в перекладі на українську мову було створено позивачем ще у одна тисяча сімдесят дев'ятому році, а вперше

цей літературно-художній образ «Капітошка» було представлено в анімаційному фільмі, з такою ж однойменною назвою «Капітошка» (російською мовою) та «Капітошка» (українською мовою) у одна тисяча вісімдесятому році, а через дев'ять років було оприлюднено твір «Повертайся Капітошко» українською та російською мовами на кіностудії «КИЇВНАУКФІЛЬМ», де у титрах автором сценарію прописаний позивач - факт є загальновідомим і не потребує інших доказів; також позивачка зареєструвала авторське право на описувальний літературний твір «Капітошка» (свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір від 11.05.2004 року № 9967) та літературний твір «Персонаж Капітошка» (свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на твір від 07.04.2014 року № 54433).

Відповідач же використав оговорену назву зовсім з іншою метою, зокрема, відтворивши цю оригінальну назву літературного твору «Капітошка», а також його персонажа на упаковках ковбасних виробів під однойменною назвою «Капітошка» торгової марки «М'ясний дар», а також показав його прилюдно як рекламу даного товару в Інтернет (за висновком експерта комп'ютерно-технічного дослідження № 3523 Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз), позову не визнає і зазначає про те, що було публічно здійснено повторний ужиток уже давно публічно відомої назви для назви своєї продукції і, що така його дія не потребує реєстрації авторського права, а також зазначає, що у його таких діях повністю відсутній факт використання чужого літературно-художнього твору, оскільки слово «Капітошка» ужито для назви сосисок, а не для створення якогось подібного літературного твору, інша справа - єдиний випадок можливої відповідальності - це якби твір або його оригінальна назва була вкрадена й опублікована ним під такою ж назвою, а через те, що сосиски під однойменною назвою «Капітошка» не є літературним твором, а також контрафактним розмноженням даного художнього твору позовника, то його

дії – назвавши таким чином ковбасні вироби, не є порушенням авторського права.

Суд і інстанції задовольняючи позовні вимоги, призначив судову експертизу об'єктів інтелектуальної власності (Львівським НДІСЕ за напрямом 13.9 «Економічні дослідження у сфері інтелектуальної власності»), на розгляд також було поставлене питання щодо відповідної упущеної вигоди, яку позивачка як правовласник об'єкта права інтелектуальної власності, могла реально одержати за звичайних обставин, за надання права на вживання даної назви як оригінальної назви твору «Капітошка» для маркування упаковок ковбасних виробів їх виробником у вигляді відповідача даного позову, у поєднанні з правом на рекламування такого товару в Інтернеті. Доказом належності відповідачу домену вказаний суд визнав результати пошукової системи Whois.

Позов задоволено повністю та призначено стягнути з відповідача компенсацію за порушення виключного майнового авторського права у розмірі сто двадцять тисяч гривень. Даний спір вирішено укладанням мирової угоди між сторонами та ухвалою Луцького міськрайонного суду Волинської області від 10 серпня 2015 року (справа № 161/11405/15-ц) мирову угоду було визнано судом.

Інший судовий досвід пов'язаний з автором того ж літературного твору «Капітошка» при виявленні наступного позову щодо порушення авторського права через розміщення в Інтернеті графічного зображення кондитерських виробів - тістечок з одноіменною назвою «Капітошка» та показу реклами й продажу в інтернет-магазині та на сайті rozetka.com.ua відповідних товарів під такою ж назвою - «Капітошка». Шевченківським районним судом міста Львова заяву було задоволено та зобов'язано Львівський НДІСЕ провести експертизу щодо згаданого позову. Позов був задоволений.

Постанова Господарського суду Київської області у справі № 911/3312/16 від 16 грудня 2016 року за позовом ТОВ Телерадіокомпанія

«Україна» до ТОВ «Магнус Лімітед» і ТОВ «Дабл-ю нет Україна» про заборону використання програм організації мовлення, права на які належать позивачу, без його дозволу і сплати компенсації за порушення майнових суміжних прав. [62]

З огляду на обставини справи: позивач звернувся до суду з позовом про заборону відповідачам здійснювати використання у будь-який спосіб передачі організації мовлення, права на які належать позивачу без дозволу позивача, а також стягнути з відповідачів сто шістдесят п'ять тисяч триста п'ятнадцять гривень компенсації за порушення майнових суміжних прав.

Дослідивши подані матеріали справи, вислухавши пояснення представників сторін, суд встановив, що позивач стверджує те, що ТОВ «ТРК «Україна» на підставі ліцензії НР N 00109-м, строк дії якої з 18 січня 2008 року до 18 січня 2018 року логотип «ФУТБОЛ 1», а також ліцензії НР N 00108-м строк дії якої з 12 березня 2008 року до 12 березня 2018 року - логотип «ФУТБОЛ 2», виданих Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, у відповідності до ст. 1 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» є телемовником, що структурує телевізійні передачі, а також розповсюджує їх закодованим виглядом способом трансляції для приймання їх споживачами. ТОВ відповідно до ст. 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права» є власником суміжних прав на передачі організацій мовлення з моменту та внаслідок факту оприлюднення передачі організації мовлення, що виготовляються та транслюються на телеканалах відповідно «Футбол 1» і «Футбол 2». Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей, а також відповідно до ст. 450 Цивільного кодексу України організація мовлення є первинним суб'єктом суміжних прав, що володіє виключними суміжними правами на передачі організації мовлення трансляцію яких він здійснює. А вже 30 вересня 2015 року ТОВ «ТРК «Україна» звернулося до правоохоронних органів з заявою щодо відкриття

кримінального провадження у відношенні ТОВ «Магнус Лімітед» за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 176 Кримінального Кодексу України, щодо порушення авторського права та суміжних прав, у зв'язку з чим 02 жовтня 2015 року внесено відомості про кримінальне провадження до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 12015110030004160. До матеріалів справи долучено висновок експерта № 238-2/15 від 16 листопада 2015 року за результатами проведення судової комп'ютерно-технічної експертизи і експертизи телекомунікаційного обладнання й інших засобів у межах досудового слідства у відповідному кримінальному провадженні № 12015110030004160, в якому судовим експертом - завідувачем лабораторії авторського права та суміжних прав НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України проведено огляд налаштувань, параметрів та властивостей головного комп'ютера у мережі провайдера ТОВ «Магнус Лімітед», було встановлено, що відповідач ретранслює згадані телеканалів (у т.ч. «Футбол 1» і «Футбол 2», абонентам власної мережі. За результатами досліджень, було зафіксовано вміст згаданого мультимедійного контенту, а саме: програми телеканалів «Футбол 1» і «Футбол 2».

Відповідно до експертного висновку № 238-2/15 від 16 листопада 2015 року проведення комп'ютерно-технічної експертизи, а також експертизи телекомунікаційного обладнання й засобів встановлено: відповідач постачає відповідні послуги різним абонентам з ретрансляції спортивних телеканалів, зокрема, «Футбол 1» і «Футбол 2», права на які належать позивачу, а джерелом мультимедійного контенту є IP адреса 117.20.172.85, що належить іншому відповідачу (2), які діють на договірній основі № 6322-11/13 про надання телекомунікаційних послуг від 13 листопада 2013 року, а з 1 березня 2015 року обидва відповідачі уклали додаткову угоду до даного договору, за умовами якої ТОВ «Дабл-ю Нет Україна» співпрацює з ТОВ «Магнус

Лімітед» у розрізі послуги доступу до мультимедійної мережі комутації пакетів по протоколу TCP/IP для використання ресурсами Інтернету.

Отже, наші відповідачі використовували у своїй господарській діяльності інформаційний ресурс <http://tvbuzzer.net>, який є незаконним джерелом мультимедійного контенту, тому були порушені права Позивача, передбачені ст. 452 Цивільного кодексу України та ст. 41 Закону України «Про авторське право і суміжні права» як власника виключних майнових суміжних прав, а також згідно ст. 50 цьогож Закону ТОВ «ТРК «Україна» звертається до суду за судовим захистом.

Статтею 431 Цивільного Кодексу України визначені наслідки порушення права інтелектуальної власності. Так, порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання його чи посягання на нього, тягне за собою відповідальність, встановлену Цивільним кодексом, іншим законом чи договором, а за ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» визначені способи цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав, яким, зокрема, є право вимагати визнання та поновлення своїх прав, у тому числі забороняти дії, що порушують авторське право або суміжні права чи створюють загрозу їх порушення.

Встановлено п. 51.2 постанови Пленуму Вищого Господарського Суду України №12 Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності у редакції від 16 грудня 2015 року кожен окремий факт протиправного використання об'єктів авторського або суміжних прав, у тому числі неодноразове використання одного й того самого об'єкта, становить самостійне порушення і може бути підставою для застосування відповідальності у вигляді стягнення компенсації.

Суд і інстанції прийшли до висновку: задовольнити вимоги позивача про заборону відповідачам здійснювати використання у будь-яким способом передач організації мовлення, права на які належать ТОВ «ТРК «Україна»

але відхилення відповідних стягнень з відповідачів за порушення виключних майнових суміжних прав.

Постановою Вищого господарського суду України у справі № 01-06/521 від 28 лютого 2017 року, якою задоволено позов ТОВ «Мрія» до ПП «Магі» про захист ділової репутації приватної компанії та її комерційного найменування. [59]

Підставою для касаційного розгляду цієї справи стало питання правомірності задоволення судами попередніх інстанцій позову щодо схилення відповідача відмовитися використовувати у будь-який спосіб фірмового найменування позивача, яким є відповідне словосполучення у вигляді аббревіатури, а також українською чи російською мовами, адже (посилання позивача) його скорочена назва фірмового знаку схожа на фірмові найменування позивача (на яке позивач має пріоритет) настільки, за думкою позивача, що їх можна сплутати, і це, як стверджує позивач, вводить в оману споживачів відповідних товарів, які виробляються під даним комерційним найменуванням.

Розгляд даної справи проходив такі етапи: Вищий господарський суд України скасував судові рішення попередніх інстанцій у частині вирішення спору стосовно даного захисту права скаргника на фірмове найменування, зокрема, позов був переданий на новий розгляд до суду з таких причин (правових підстав): юридична особа має власну назву, яка містить інформацію про її організаційно-правову форму, а також її скорочену форму (аббревіатуру) і це найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного реєстру згідно ст. 90 Цивільного кодексу України; також ст. 27 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» головним доводом для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи є реєстрація фірмового найменування, його наявність в Єдиному державному реєстрі, яке тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір

zareestruватися і статті 159 Господарського кодексу України, в якій говориться, що суб'єкт господарювання може мати фірмове найменування, а правовій охороні підпадає повне і скорочене фірмове найменування суб'єкта господарювання, якщо воно фактично використовується ним у господарському обігу; особа, яка використовує чуже комерційне найменування, на вимогу власника зобов'язана зупинити такі дії й відшкодувати завдані збитки.

Рішення ґрунтувалося на твердженні, що поняття найменування юридичної особи (назва, яка індивідуалізує юридичну особу в сукупності його прав і обов'язків як самостійного суб'єкта права) та її фірмове найменування (назва, якою юридична особа, яка здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, позначає себе на ринку і яка використовується для її впізнання в господарських відносинах) мають різне правове наповнення.

У результаті вирішення даного позову суд схилявся до того, що, зважаючи на зміст заявлених скарг, питання щодо наявності у відповідача фірмового найменування, що отримує правову охорону за ст. 489 Цивільного кодексу України, не є предметом доказування та розгляду у межах цього спору, тому що як предмет доказу був хіба що тільки факт єдиного разу використання фірмового найменування, а не його використання у подальшому (до уваги приймалися останні п'ять років).

Суд касаційної інстанції не погодився з відповідним рішенням й акцентував увагу судів на таке: для фірмового найменування властиві принципи істинності, постійності та виключності, а отже, використання назви не має бути як одноразове використання, а так як скарга спрямована на відновлення порушеного права, використання скаржником фірмового найменування, на захист якого спрямований позов, має місце (згідно постанови Вищого господарського суду України від 22 грудня 2015 року в досліджувальній справі).

Підписання відповідного ліцензійного договору по розглядувальній справі пізніше у часі за публічне сповіщення музичних творів не дає безперечних підстав аргументувати, що таке сповіщення музичних творів відбулося неправомірно; причиною цього стало питання про наявність або навпаки відсутність доказів щодо стягнення з Телерадіокомпанії на користь організації колективного управління авторськими та суміжними правами (далі - Організація) в інтересах позивачів компенсації за порушення майнових авторських прав та накладення штрафу.

За рішенням місцевого господарського суду позовні вимоги було задоволено частково, а рішенням Вищого господарського суду України було скасовано судові рішення попередніх судових інстанцій й справу передано на новий розгляд до місцевого господарського суду з урахуванням того, що визначальним у вирішенні даного позову є дослідження фактичних обставин, що пов'язані з передачею авторами (правовласниками) відповідних майнових прав щодо спірних музичних творів організації, що здійснила виробництво аудіовізуального твору та зазначино, що поза увагою судів попередніх інстанцій залишилася така обставина: за умовами спірного ліцензійного договору, його положення розповсюджуються на відносини сторін, які виникли до його підписання, також зазначено, що підписання третьою особою ліцензійних угод пізніше у часі (за умови, що третя особа набула за відповідними ліцензійними договорами майнові авторські права на використання відповідних музичних творів) не дає підстав говорити про публічне сповіщення Телерадіокомпанією спірних музичних творів у складі аудіовізуального твору відбулося неправомірно.

Наступним було зобов'язання сплатити певні відрахування виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів та іншої продукції через фонограми, відеограми та їх множинних екземплярів, є грошовими.

Місцевим господарським судом прийнято рішення щодо зобов'язання відповідача є виконаним, а нарахування інфляційних втрат і 3 % річних після повного виконання зобов'язання є безпідставним.

Апеляційний господарський суд щодо даного спору виходив з того, що до правовідносин, які виникають у зв'язку із захистом прав інтелектуальної власності, взагалі не можуть бути застосовані норми, що передбачають цивільно-правову відповідальність за невиконання грошового зобов'язання, тому що відповідні правовідносини урегульовуються іншим спеціальним законодавством.

Вищим господарським судом України було відзначено, що у період, коли Товариством було здійснено імпорту на митну територію України відповідної продукції, організація була єдиним об'єднанням колективного управління, уповноваженою здійснювати збирання і розподіл між суб'єктами авторського права або суміжних прав відповідних коштів - відсотків виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань через фонограми, відеограми, що підтверджується відповідним листом Державної служби інтелектуальної власності України, а обов'язок зі сплати відрахувань в силу законодавчих положень виник у Товариства як у імпортера під час ввезення на митну територію України відповідних матеріальних носіїв.

Отже, зобов'язання відповідача зі сплати відрахувань виникло безпосередньо з актів цивільного законодавства, є грошовим, у разі прострочення такого зобов'язання застосовуються згідно ст. 625 Цивільного кодексу України згідно постанови Вищого господарського суду України від 21 червня 2016 року.

Щодо кількості фіксацій позивачем єдиного порушення, що триває, не підтверджує співвідносну кількість загальних порушень відповідачем, тому і залишається єдиним порушенням, що триває, а кількість касових чеків, що

фіксують факт порушення прав, залежить виключно від волі самого позивача і не є свідченням наявності відповідної кількості порушень зі сторони відповідача. Фактів законного використання відповідачем спірного твору судами не встановлено, а розмірність відшкодувань за порушення майнових авторських прав, ухвалений рішенням місцевого господарського суду, змінено постановою апеляційного господарського суду, відповідно до якої розмір компенсації значно збільшено – у 4,5раз – з огляду на те, що існування 9-ти доведених фактів реалізації відповідачем спірного твору, кожен з яких, як зазначено апеляційним судом, становить самостійне порушення і може бути підставою для застосування відповідальності у вигляді стягнення компенсації.

Таким чином, рішенням Вищого господарського суду України змінено судові рішення попередніх інстанцій, зокрема, щодо визначення розміру компенсації й стягнуто з відповідача компенсацію у розмірі 20-ти мінімальних заробітних виплат за вчинення єдиного порушення.

Щодо надання організацією колективного управління суб'єкту підприємницької діяльності права (невиключної ліцензії) на публічне виконання творів без обмеження їх переліку свідчить про узгодження сторонами відповідного ліцензійного договору такої істотної умови, як предмет договору, оскільки, за відсутності будь-яких винятків щодо певних об'єктів чи суб'єктів прав, це не потребує подальшої конкретизації.

А також зазначено, що заборона на реєстрацію знака для товарів і послуг, встановлена ст. 6 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», може бути здійснена фізичною особою довічно, а заборона, встановлена абзацом другим цієї ж частини тієї ж статті, для таких майнових авторських прав, як використання назви та персонажу літературного твору та його частини, може бути встановлена автором або його спадкоємцями у межах строків, визначених чинним законодавством України. Також було визнано недійсним свідоцтва України на знак для

товарів і послуг, та зобов'язання Державної служби інтелектуальної власності України внести відповідний запис до Державного реєстру свідоцтв України на знаки для товарів і послуг та здійснити публікацію в офіційному бюлетені «Промислова власність».

Суд і інстанції задовольняючи позовні вимоги, виходив з того, що оспорюваний знак- фірмове найменування: відтворює ім'я є добре відоме в Україні з літературних творів, фільмів, музичних творів; відтворює назви та персонажі добре відомих в Україні творів науки, літератури та мистецтва (перелік яких наведено позивачем, до якого не належать твори образотворчого мистецтва); порушує особисті немайнові права самого автора на створені ним літературні твори. Позов був задоволений повністю.

2.3. Міжнародний досвід правового регулювання захисту авторського права

Закон про авторське право був безперечно осмисленням суспільством потреби в захисті не лише реальних речей, не лише людей від тілесних ушкоджень, але й інтелектуальних надбань, виражень мислення людей, їх світобачення. Але, на відміну від, скажімо, архітектурних пам'яток, такі інтелектуальні надбання, як книга, можна поширювати по всьому світу, видавати не лише на батьківщині, а й за кордоном, перекладати багатьма мовами світу. Для того, щоб авторське право діяло на міжнародному рівні, було прийнято ряд міжнародних угод про які описувалося у підрозділі 1.3.

Зарубіжні країн звісно мають своє власне законодавство, де головним щодо регламентації і захисту австорського права посідає закон про авторське право, адже воно має ряд спільних ознак в усіх країнах світу, але треба зважити на ці обставини та дуже ретельно ознайомитися із зарубіжним законодавством видаючи власні книги за кордоном або, навпаки, друкувати в

Україні інтелектуальну власність інших громадян, бо як відомо: незнання законів, не звільняє від відповідальності за скоєний злочин.

Наприклад, у законах про міжнародне приватне право Австрії, Швейцарії, Італії, Естонії передбачено, що стосовно виникнення і змісту, припинення і захисту права інтелектуальної власності застосовується законодавство країни, в якій вимагається захист. На подібних ознаках регулюється коментована ситуація Законом України від 23 червня 2005 року «Про міжнародне приватне право». Відповідно до статті 37 цього Закону до правовідносин у сфері захисту прав інтелектуальної власності застосовується право держави, в якій вимагається захист цих прав.

Варто відзначити, що міжнародно-правові договори мають вплив на формування національного законодавства в головних аспектах регулювання інтелектуальної власності, зокрема, країна-учасниця договору повинна трактувати власне законодавство у відповідність до положень міжнародної угоди (в нашій державі нормативною засадою регулювання таких відносин є Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Цивільний Кодекс України (книга четверта «Право інтелектуальної власності»), де передбачені норми, покликані регулювати відносини зі створення, передання та охорони об'єктів інтелектуальної власності, а також Господарський Кодекс України (глава 34 «Правове регулювання інноваційної діяльності»), який регламентує відповідні відносини у сфері інтелектуальної власності та йдеться про особливості здійснення прав інтелектуальної власності у господарській сфері.

Таким чином, можна зробити певний висновок що міжнародно-правова охорона прав інтелектуальної власності безпосередньо пов'язана з національним правопорядком, формуванням головних засад даних прав з позицій вимог міжнародного приватного права.

В Конституціях різних країн є положення щодо прав, свобод і обов'язків фізичних і юридичних осіб такою мірою, якою це узгоджується із загальною метою колективних утворень і сутністю відповідних прав, свобод і обов'язків (наприклад, згідно статті 19 Конституції Німеччина, а також статті 9 Конституції Естонії, статті 16 Конституції Албанії, статті 45 Конституції Грузії, статті 421 Конституції Вірменії). В перерахованих державах коли порушення охоронюваних Конституцією прав юридичні особи нарівні з фізичними мають право індивідуального доступу до конституційного правосуддя – різнобічні механізми звернення до конституційного суду або аналогічного органу з індивідуальним чи колективним позовом. Але проблеми захисту прав юридичних осіб через призму подання конституційного позову практично не вивчені, а дуже частково обґрунтовується тим, що правове регулювання поняття юридичної особи, як і її особистих немайнових прав, належить до царини приватного права, адже і в цивілістичній доктрині відсутні комплексні праці, присвячені механізму захисту прав юридичної особи.

Таким чином, можна вважати, що інститут особистих немайнових прав юридичної особи становить інтерес не лише для науки цивільного, а й конституційного права.

Відповідно до Закону про авторські права в Сполучених штатах Америки від 1976 року встановлені авторські права щодо використання творів, захищених авторським правом, для навчально-наукових цілей, також регламентує певні відмінності у виключних правах творців - авторів: суспільне і справедливе використання, архівування тощо, згідно концепції «справедливого використання», яка визначає різні варіанти в яких захищені твори можуть бути використані без спеціального дозволу власника авторського права, зокрема, в Законі міститься 4 фактора «справедливого використання»: використання твору може бути лише з освітньою та неприбутковою ціллю, він має бути захищеним, копія частини тексту

повинна бути цитатою або частиною оригінального твору і не бути критичною частиною (визначається кількістю слів, що містяться в скопійованій частині), навчально-педагогічний працівник не має права завдавати збитків конкурентоспроможності твору (це є найбільш складною та спірною умовою з практичного аспекту захисту). Відповідно прийнято, що довжина скопійованої частини твору, що може бути скопійована, має бути у вигляді: довершеної статті – не більше 2500 слів, 1000 слів або 10% прози як цитати, одна ілюстрація, діаграма або картинка з книги або періодичного видання, коротка поема не більше 250 слів або цитата довгої поеми (не більше 250 слів) тощо. Але дуже часто наші сучасні технології дозволяють зловживати такими умовами авторських прав.

Також відзначається той факт, що неповнолітні особи можуть претендувати на авторське право, але в такому випадку комерційні справи, що торкаються авторського права неповнолітніх, можуть регулюватися окремими встановленими законами різних штатів. Хотілося б також підкреслити, що охорона авторського права в країні (для усіх штатів) передбачена для всіх неопублікованих творів незалежно від національності чи постійного місця проживання творців-авторів, адже публікація зараз вже не є єдиним шляхом для одержання федерального авторського права в країні, порівнюючи період дії Закону про авторське право 1909 року. Однак видання твору зберігає встановлений факт прав для власників авторського права. Усякий твір, вперше зафіксований у матеріальній формі, починаючи з 1 січня 1978 року, автоматично одержує охорону з моменту його створення з терміном дії на всю тривалість життя творця та ще плюс сімдесят років після смерті творця. Бувають, звичайно, випадки спільного доробку, створеного двома або більшою кількістю творців, в такому випадку термін дії продовжується до сорока років після смерті останнього творця. Щодо анонімних творів, а такі випадки теж фіксуються дуже часто, особливо архівні старі твори або твори, які були видані під різними псевдонімами

(якщо тільки особистість автора не встановлена у відповідних документах Бюро з охорони авторських прав (така установа вдало працює у кожному штаті Америки), термін дії авторського права складає дев'яносто п'ять років з моменту видання твору або сто двадцять років з моменту його створення.

Головне, що варто пам'ятати в такій справі, це те, що просте володіння книгою, рукописом не наділяє власника авторським правом, а деякі особи, на жаль, про такі обставини забувають і, залежно від законодавства країни, сплачують встановлені матеріальні збитки (компенсацію) або відбувать покарання у в'язниці, тому варто вивчати законодавчо-нормативні акти ретельно, а не поверхнево, щоб відповідно їх не порушувати.

Як відомо, у багатьох країнах колізійних норм у сфері регулювання інтелектуальної власності у законах про міжнародне приватне право немає (наприклад, за Законом Польщі «Про міжнародне приватне право»).

Закон про авторське право і суміжні права від 4 лютого 1994 року, нарешті, прийнятий Польським Парламентом, адже розроблявся практично 20 років. Цей нормативний акт результативно зміцнив охорону прав творців в країні. Якщо оговорювати терміни дії авторських прав, то даний Закон збільшив термін охорони авторського права до п'ятидесяти років, що значно різнить відповідні терміни в законодавстві країн Європейського союзу, а саме, для творів: створених після набрання чинності даного Закону та творів, термін охорони яких не минув до моменту вступу в силу даного прийнятого Закону (таким чином, новий польський закон вперше у світовій історії ввів у дію досить складний елемент механізму охорони авторського права зі зворотною дією).

Необхідно, також оговорити, що описаний Закон передбачає застосування усіх його положень до творів, термін охорони яких минув відповідно до раніше діючого закону про авторські права на території країни, але не минув відповідно до нового закону, за винятком періоду після закінчення терміну охорони до вступу нового закону в силу, але таке

положення не застосовується до майнових прав щодо екземплярів, опублікованих до вступу в силу даного Закону.

Згідно Цивільного кодексу Польщі поняття «особисті блага» (*dobra osobiste*), перелік яких не є вичерпним, належать: здоров'я, свобода, честь, свобода совісті, ім'я або псевдонім, образ, таємниця кореспонденції, недоторканність житла, а також наукова, художня, винахідницька й раціоналізаторська творчість, а належний захист таких особистих благ покладається на цивільне і конституційне право. Враховуючи такі особливості Польщі, її кожен громадянин, чиї конституційні свободи або права були порушені, зокрема, і в частині авторського права має право звернутися з позовом до Конституційного Трибуналу щодо вирішення питання про відповідність Конституції закону або іншого нормативного акта, на підставі якого суд або орган публічної адміністрації ухвалив остаточне рішення про його свободи і права чи обов'язки, визначені Конституцією (згідно статті 79 Конституції Польщі). А враховуючи, що такими правами і свободами можуть володіти як фізичні, так і юридичні особи, останні можуть скористатися правом на конституційний позов. Так у справі SK 12/34498/2016 орган конституційної юрисдикції Польщі вирішив: «... що оскільки Конституція Польщі закріплює деякі права і свободи, що належать колективним суб'єктам (політична партія, релігійне об'єднання тощо), то потрібно визнати право цих юридичних осіб звертатися з клопотанням до Конституційного Трибуналу. Такий підхід продиктований не стільки прагненням посилити захист юридичних осіб, скільки бажанням інтенсифікувати охорону прав осіб, які або самі створюють таку юридичну особу, або користуються результатами діяльності останньої».

Аналізуючи практичну сторону досвіду Польщі в розрізі вирішення цивільних спорів, зокрема, і господарських, є дуже аргументованим з огляду на непередбачуваний та довготривалий процес реформування господарського законодавства нашої країни, враховуючи те, що Польща є

нашим географічним сусідом зі схожими правовими традиціями та зважаючи на те, що Польща в кінці вісімдесятих років істотно змінила власну правову систему, що також за часовим проміжком, законотворчої побудови мало місце і в нашій країні.

Як відзначає А. Бутирський цивільні спори у Польщі вирішуються згідно *Kodeks postępowania cywilnego* (Цивільного процесуального кодексу Польщі), що прийнятий ще 1964 року, який вирішує спори з ряду цивільних, сімейних, трудових та інших правовідносин, а відповідні провадження таких справ за даним кодексом порушуються за заявами позивачів, прокурорів і громадських організацій (наприклад, прокурор може звернутися зі скаргою у будь-якому випадку, а також вступити в уже розпочату справу, якщо це необхідно для захисту законності, прав громадян країни і суспільних інтересів) [29, с. 265].

Польський цивільний процес, як і інші подібні процеси, як зазначає А. Бутирський [29, с. 267], ґрунтується на загальних принципах, в основному на принципі гласності та змагальності, спірним також є положення статті 6 Цивільного процесуального кодексу Польщі, в якій визначено «...суди повинні запобігати затягуванню процесу і прагнути до того, щоб рішення було прийняте в першому засіданні, якщо це можливо без шкоди для сторін».

Згідно *Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych* – Закону «Про устрій загальних судів» від 27 січня 2001 року, де вказується загальний склад судової системи загальних судів країни та у відповідності до статті 1 цього закону до загальних судів можуть бути зараховані відповідні районні суди, окружні суди та апеляційні суди, що належним чином здійснюють правосуддя у справах, які не належать до компетенції адміністративних, військових судів і Верховного Суду Польщі (оговорино також, що у першій інстанції справи розглядаються районними та окружними судами зважаючи на предмет позову, а порядок розмежування підсудності між районними та окружними судами встановлюється відповідно статтею шістнадцятою

Цивільного процесуального кодексу Польщі, що встановлює, що районні суди розглядають всі справи, крім тих, які розглядаються окружними судами (а повний список таких справ, підсудних окружним судам, подано у статті сімнадцятій Цивільного процесуального кодексу Польщі, а саме, спори: про немайнові права та пов'язані з ними майнові вимоги, крім справ про встановлення або спростовання походження дитини, про встановлення недійсності визнання батьківства, частково щодо процесів не визнання усиновлення дітей; про охорону авторських і суміжних прав, у розрізі винаходів, корисних моделей, промислових зразків, товарних знаків, географічних позначень і топографій інтегральних мікросхем і захисту інших прав на нематеріальні блага; також можуть бути подані скарги щодо трудового права та про майнові права, де вартість предмета спору перевершує 75 000 злотих.

Статтею 3982 Цивільного процесуального кодексу Польщі передбачено випадок, якщо за певних обставин касаційна скарга не може бути подана (прикладом, цього може бути оскарження судових рішень у майнових справах з вказаною вартістю позову менше 50 000 злотих (понад 350 000 гривень), у справах, що виникають з трудових відносин і соціального страхування з вказаною вартістю позову менше 10 000 злотих (понад 70 000 гривень) та інших. Також треба пам'ятати про ще одну особливість, зокрема, про те, що касаційна скарга повинна містити посилання на судові рішення, яке оскаржується, із вказівкою про повне або часткове його скасування та на яких підставах, а також про обмежений двохмісячний термін подачі, враховуючи дату вручення відповідного рішення. Також варто взяти до уваги, що Законом від 16 вересня 2011 року та діючий з 3 травня 2012 року внесено зміни до Цивільного процесуального кодексу Польщі, якими скасовано окреме провадження щодо вирішення господарських спорів. Окремий процес для розгляду господарських спорів був запроваджений у 1989 р. після ліквідації Державного арбітражу Польщі, у результаті чого були

утворені господарські відділи або, як їх ще називали, — комерційні суди. Запровадження окремих правил для вирішення комерційних спорів було зумовлено тим, що учасниками таких спорів були підприємці або юридичні особи, знання яких у галузі права є значно ширшими у порівнянні зі звичайними громадянами країни.

У **Молдові** діє закон про авторське право від 23 листопада 1994 року. Отже, у наших південно-західних сусідів діють такі норми.

Особі, що реєструє свій твір, видається посвідчення встановленого зразка. Це посвідчення не може служити презумпцією авторства. При виникненні суперечки реєстрація може бути визнана судом як презумпція авторства, якщо не буде доведене інше. Державну реєстрацію добутоків літератури, мистецтва і науки здійснює Державне агентство з авторських прав.

Авторське право діє протягом всього життя автора і 50 років після його смерті, починаючи з 1 січня року, що йде за роком смерті автора, крім випадків, зазначених у частинах. Авторське право на твір, вперше опублікований протягом 30 років після смерті автора, охороняється 50 років із дня його виходу в світ.

Видавництво, яке на законній підставі випустило у світ твір під псевдонімом чи анонімно, вважається відповідно до закону представником автора й у цій якості має право захищати його права і законні інтереси.

Особисті (моральні) права автора охороняються безстроково. Охорона особистих (моральних) прав після смерті автора здійснюється його спадкоємцями, а також організаціями, на які у встановленому порядку покладено охорону авторських прав. Ці організації виконують свої функції щодо охорони особистих прав і у випадку, коли спадкоємців немає чи термін їхнього авторського права минув.

Твори, що стали суспільним надбанням, можуть вільно використовуватися з дотриманням особистих (моральних) прав автора.

Якщо термін охорони добутку іноземного автора, використовуваного в Республіці Молдова, за законодавством країни цього автора складає більше 50 років, застосовуються норми закону Республіки Молдова, а якщо менше, - застосовуються норми законодавства відповідної країни.

Без згоди автора чи іншого власника авторського права і без виплати винагороди, але з обов'язковим зазначенням імені автора, добуток якого використовується, і джерела запозичення допускається цитування в оригіналі і перекладі в критичних, полемічних, педагогічних, наукових, інформаційних статтях і роботах, оглядах друкованих ЗМІ, радіо- і телепрограмах із правомірно опублікованих добутоків. Цитування без виплати винагороди допускається в обсягах: окремий уривок (проза) – до 400 слів; кілька уривків з того самого твору: проза – до 300 слів у кожному уривку, але не більше одного авторського аркуша; поезія – до 40 рядків за умови, що цей уривок не складає більше чверті даного віршованого добутку.

Без згоди автора чи іншого власника авторського права і без виплати авторської винагороди допускається вивезення фізичною особою з Республіки Молдова екземпляра добутку виключно в особистих цілях.

Авторський договір повинен передбачати: способи використання твору (конкретні права, передані за таким договором); термін і територію, на які передається право, розмір винагороди і (чи) порядок визначення розміру винагороди за кожен спосіб використання добутку, порядок і терміни виплати такої винагороди, а також інші умови.

За відсутності в авторському договорі терміну дії авторський договір вважається укладений на три роки з дня підписання – для договорів про використання твору в незміненому вигляді і на п'ять років – для договорів про використання твору в переробленому вигляді чи перекладі.

Особа, винна в навмисному знищенні чи знищенні через недбайливість оригіналу твору, рукопису остаточного варіанта аудіовізуального добутку

(негатива, оригінального запису), за вимогою автора чи власника суміжних прав зобов'язана відшкодувати нанесений матеріальний і моральний збиток.

У випадку серйозного одноразового або системного порушення авторських і суміжних прав юридичною особою суд вправі винести рішення про призупинення його діяльності на термін до 30 днів і накласти відповідно до адміністративного законодавства штраф на посадову особу юридичної особи в розмірі від 30 до 100 мінімальних заробітних плат. Суддя зобов'язаний винести рішення про накладення арешту і вилучення всіх екземплярів творів, а також може винести рішення про накладення арешту і вилучення матеріалів і устаткування, призначених для їхнього виготовлення і відтворення.

Митні органи мають право затримувати екземпляри добутоків і фонограм, що ввозяться в країну чи вивозяться за кордон без ліцензії.

Крім заходів цивільної й адміністративної відповідальності, особа, винна в навмисному порушенні авторських і суміжних прав, зробленому з метою наживи, карається позбавленням волі на термін від одного до трьох років і (чи) штрафом у розмірі від 100 до 1000 мінімальних заробітних плат.

З метою захисту майнових прав авторів і власників суміжних прав від інфляції провадиться індексація мінімальних тарифних ставок авторської винагороди, установлених за створення, видання і перше публічне виконання творів, одночасно зі збільшенням розміру мінімальної заробітної плати.

Законом охороняються твори авторів, що не досягли повноліття. Автор у віці від 15 до 18 років самостійно здійснює свої права: укладає договори, вносить зміни у свої твори чи дає дозвіл на їхню зміну, одержує авторську винагороду.

У законодавстві Республіки Молдова окремо згадуються права вільного художника (письменника, поета), а також визначається його статус у суспільстві. Це особа, що має професійну підготовку і досвід роботи з обраного творчого профілю, що самостійно займається інтелектуальною

діяльністю і не перебуває в постійних трудових відносинах з будь-якою юридичною особою. Професія вільного художника допускає максимальну свободу у виборі режиму праці, відпочинку і сфери застосування інтелектуальних здібностей. Вільний художник має право на допомогу через непрацездатність, виплачувану асоціацією авторів, членом якої він є. Вільний художник має право на державне пенсійне забезпечення за віком, інвалідності, з нагоди втрати годувальника й в інших випадках, передбачених законодавством.

Відповідно до закону **Російської Федерації** авторське право поширюється:

- на твори оприлюднені або неоприлюднені, але які є в певній об'єктивній формі на території Російської Федерації, незалежно від громадянства авторів і їхніх правонаступників;
- на твори, оприлюднені або неоприлюднені за межами Російської Федерації, але автори та правонаступники яких є громадянами Російської Федерації;
- на добутки, оприлюднені або неоприлюднені, але за межами Російської Федерації, а їх автори та правонаступники є іноземцями, відповідно до міжнародних договорів Російської Федерації.

Твір вважається опублікованим у Російській Федерації, якщо протягом 30 днів після дати першого опублікування за межами Російської Федерації він був опублікований на території Російської Федерації.

При наданні на території Російської Федерації охорони твору відповідно до міжнародних договорів Російської Федерації автор твору визначається за законом держави, на території якої мав місце юридичний факт, що послужив підставою для володіння авторським правом (інакше кажучи, Російська Федерація охороняє твори українських авторів, але визначається авторство за законами України).

Автор має право відмовитися від раніше прийнятого рішення про обнародування твору (право на відкликання) за умови відшкодування користувачеві заподіяних таким рішенням збитків. Якщо твір уже був обнародований, автор зобов'язаний привселюдно сповістити про його відкликання. При цьому він вправі вилучити за свій рахунок з обігу раніше виготовлені екземпляри твору.

Якщо екземпляри правомірно опублікованого твору введені в цивільний оборот за допомогою їхнього продажу, то допускається їхнє подальше поширення без згоди автора і без виплати авторської винагороди. Право на поширення екземплярів добутку шляхом надання їх у прокат належить автору незалежно від права власності на ці екземпляри.

Допускається без згоди автора і без виплати авторської винагороди, але з обов'язковим зазначенням імені автора, твір якого використовується, і джерела запозичення правомірне відтворення обнародованих творів без отримання прибутку рельєфно-крапковим шрифтом чи іншими спеціальними способами для сліпих, крім творів, спеціально створених для таких способів відтворення.

Авторське право діє протягом всього життя автора і 50 років після його смерті. Право авторства, право на ім'я і право на захист репутації автора охороняються безстроково.

Автор має право в тім же порядку, у якому призначається виконавець заповіту, вказати особу, на яку він покладає охорону права авторства, права на ім'я і права на захист своєї репутації після своєї смерті. Ця особа здійснює свої повноваження довічно. За відсутності таких вказівок охорона права авторства, права на ім'я і права на захист репутації автора після його смерті здійснюється його спадкоємцями або спеціально уповноваженим органом Російської Федерації, що здійснює таку охорону, якщо спадкоємців немає чи їхнє авторське право припинилося.

Авторське право на твір, обнародований анонімно чи під псевдонімом, діє протягом 50 років після дати його правомірного обнародування. Якщо протягом зазначеного терміну автор добутку розкриє свою особистість або його особистість не буде далі залишати сумнівів, то застосовується той самий термін авторського права, що й для всіх інших.

Авторське право на твір, створений у співавторстві, діє протягом всього життя і 50 років після смерті останнього автора, що пережив інших співавторів. Авторське право на твір, вперше випущений у світ після смерті автора, діє протягом 50 років після його випуску. У випадку якщо автор був репресований і реабілітований посмертно, то термін охорони прав починає діяти з 1 січня року, що йде за роком реабілітації. У випадку, якщо автор працював під час Великої Вітчизняної війни чи брав участь у ній, термін охорони авторських прав, передбачений дійсною статтею, збільшується на 4 роки.

Авторський договір повинен передбачати способи використання твору (конкретні права, передані за даним договором); термін і територію, на які передається право; розмір винагороди і (чи) порядок визначення розміру винагороди за кожен спосіб використання добутку, порядок і терміни його виплати, а також інші умови, що сторони рахують істотними для даного договору. За відсутності в авторському договорі умови про термін договір може бути розірваний автором після закінчення п'яти років з дати його висновку, якщо користувач буде письмово сповіщений про це за шість місяців до розірвання договору. За відсутності в авторському договорі умови про територію дія переданого за договором права обмежується територією Російської Федерації.

Винагорода визначається в авторському договорі у вигляді відсотка від доходу за відповідний спосіб використання твору, якщо це неможливо здійснити в зв'язку з характером твору чи особливостями його використання, то у вигляді зафіксованої у договорі суми або іншим способом. Мінімальні

ставки авторської винагороди встановлюються урядом Російської Федерації. Мінімальні розміри авторської винагороди індексуються одночасно з індексацією мінімальних розмірів заробітної плати.

Якщо в авторському договорі про видання чи інше відтворення добутку винагорода визначається у вигляді фіксованої суми, то в договорі повинно бути встановлено максимальний наклад твору.

Умова авторського договору, що обмежує автора в створенні в майбутньому творів на дану тему чи в даній області, є недієвою.

Власники виключних авторських і суміжних прав мають право вимагати від порушника: визнання прав; відновлення положення, що існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право чи створюють загрозу його порушенню; відшкодування збитків; стягнення доходу, отриманого порушником унаслідок порушення авторських і суміжних прав замість відшкодування збитків; виплати компенсації в сумі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, установлених законодавством Російської Федерації, за рішенням суду або арбітражного суду, замість відшкодування збитків чи стягнення доходів. Крім відшкодування збитків, стягнення доходу чи виплати компенсації у твердій сумі суд чи арбітражний суд за порушення авторських чи суміжних прав стягує штраф у розмірі 10% від суми, присудженої судом на користь позивача. Сума штрафів спрямовується у встановленому законодавством порядку у відповідні бюджети.

В Україні юридичні особи публічного та приватного права можуть захистити свої права в порядку конституційного судочинства. З метою реалізації чи захисту належних їм прав юридичні особи можуть звертатися до Конституційного Суду України щодо необхідності офіційного тлумачення Конституції та законів України. Проте за Рішенням Конституційного Суду України від 9 лютого 1999 року № 1/99 правові норми розділу II Основного Закону не поширюються на юридичних осіб, що свідчить, на наш погляд, про

певне обмеження захисту прав колективних суб'єктів. Вважаємо, що забезпечити належний захист прав юридичних осіб Конституційним Судом України можна шляхом запровадження до чинного законодавства інституту конституційної скарги. Серед суб'єктів, наділених правом звернення до органу конституційної юрисдикції зі скаргою, повинні бути і фізичні, і юридичні особи, які після вичерпання всіх національних засобів правового захисту матимуть право звернутися до Конституційного Суду України щодо конституційності законів України, інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України і Кабінету Міністрів України, у випадках, коли застосування цих актів призвело до порушення закріплених у Конституції України прав і свобод суб'єктів конституційної скарги. Крім того, на нашу думку, права юридичних осіб в Україні потребують утвердження на конституційному рівні шляхом або закріплення в Основному Законі положення про поширення прав, свобод і обов'язків фізичних осіб на юридичних осіб тією мірою, якою це узгоджується із загальною метою колективних утворень і сутністю відповідних прав, свобод і обов'язків, або закріплення в окремих правових нормах переліку основних прав, що можуть належати юридичним особам. Питання захисту особистих немайнових прав юридичних осіб Конституційним Судом України та судами конституційної юрисдикції інших європейських держав потребують подальших наукових розробок.

Незчисленно довгий час Польща та Україна мали спільні правові традиції, і відносини у сфері авторського права і суміжних прав на теренах сусідньої республіки отримували подекуди спільне з українським правове розв'язання, однак деяка різниця у регулюванні авторського права та й, зокрема, питань інтелектуальної власності у законодавстві обох держав прослідковуються, саме в сучасному етапі, адже Польща є членом Європейського Союзу та найбільш точніше пристосувала державні нормативно-правові акти до нових реалій сучасного інформаційного

суспільства країн Європейського Союзу. Порівняно з Польщею Україна ратифікувала на одну міжнародну угоду в галузі авторського права і суміжних прав більше, вона узяла на себе зобов'язання виконати численні директиви Європейського Союзу (наприклад, Директиви Європейського Союзу про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві, відповідно до якої право на відтворення не поширюється на дії, які є необхідною частиною технологічного процесу і не мають жодного самостійного економічного значення, а статус мережі Інтернет визначено через Закон Польщі «Про право преси» шляхом віднесення мережі до останньої, що дає змогу застосовувати до Інтернету правові норми, аналогічні до паперових чи електронних видань).

Таким чином, Закон Польщі «Про авторське право і суміжні права», все ж таки є досить деталізованим порівнюючи аналогічний Закон України, але у ньому відсутній перелік дефініцій, порівнюючи вітчизняний законодавчий акт, а тому при вирішенні деяких спірних питань, пов'язаних з діяльністю засобів масової інформації необхідно приймати до уваги деякі інші нормативно-правові акти Польщі щодо регламентують функції преси, радіо та телебачення, не дуже вдала також регламентація аудіотворів, у зв'язку з чим виникають труднощі коли встановлюються межі щодо їх авторського права та його регулювання порівняно з фонограмами як на етапі ідентифікації таких творів, так і при їх безпосередньому використанні організаціями телебачення та радіомовлення.

Основними відмінності у законодавстві обох держав щодо використання об'єктів авторського права і суміжних прав у медіа-просторі полягають у відсутності в польському законі норми про співавторство на інтерв'ю. До того ж, у статті 53 закону Польщі зазначено, що угода про передачу майнових авторських прав є дійсною лише в письмовому вигляді, натомість в українському законодавстві необхідно теж врахувати два позитивні аспекти щодо використання службових творів згідно з польським

законом: протягом двох років від моменту прийняття твору роботодавець повинен розпочати його відтворення або повернути майнові права автору; протягом шести місяців роботодавець повинен повідомити автора про прийняття чи неприйняття твору в іншому випадку вважається, що матеріал було прийнято без застережень. [22, с. 268]

Тому б необхідно ввести такі ж доцільні норми до українського закону з метою захисту працівників мас-медіа та інших дописувачів у частині результативності їхніх загальних творчих зусиль. Щодо періодичних видань, то згідно з польським законом їх власникам, крім виключного права на використання таких видань, належить окреме право на їх назви незалежно від ступеня оригінальності цих назв, акцент на якому робить український закон. Особливо добре в польському законі врегульовані дії, пов'язані з копіюванням творів, зокрема, двадцятотою статтею - покладає на виробників репрографічних пристроїв обов'язок здійснювати виплати на користь авторів. Натомість і в законі Польщі є розбіжності з Бернською конвенцією щодо трактування випадків вільного використання творів, оскільки в міжнародному документі йдеться про статті з поточних економічних, політичних та релігійних питань, а в польському варіанті міститься словосполучення поточні статті, що вносить непорозуміння стосовно визначення часових рамок відтворення матеріалів у пресі. Варто також звернути увагу на те, що польський закон містить розділ, відсутній в українському законі про авторське право, але досить цінний для правомірного функціонування засобів масової інформації, захисту творів, зафіксованих у відеозаписі, адресата кореспонденції та джерел інформації. [22, с.269]

Україна докладає значних зусиль для вдосконалення законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, особливо це прослідковується щодо мас-медійної галузі, бо в ній представлено весь спектр інтелектуальної роботи, в розрізі літератури, публіцистики, науки та інші інтелектуальні

твори. Повноцінне становлення сучасної системи охорони авторських прав в Україні розпочалося з прийняття нової редакції Закону «Про авторське право і суміжні права», який нерозривно пов'язаний з діяльністю журналістики, про що свідчить впровадження епітету публіцистичний” як характерної складової літературних письмових творів. У свою чергу, засоби масової інформації, крім того, що самі активно розповсюджують плоди інтелектуальної діяльності людства, є основними репрезентантами і головними виразниками загальних тенденцій щодо використання авторських творів, а також формують ставлення громадськості до такого використання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Здійснивши дослідження правового регулювання захисту авторських прав на підставі викладеного у випускній кваліфікаційній роботі матеріалу можна зробити наступні висновки.

1. Після проголошення незалежності й державотворення України 24 серпня 1991 року почалося формування спеціального законодавства, що регулює правовідносини у сфері інтелектуальної власності. 23 грудня 1993 р. приймається Закон України "Про авторське право та суміжні права", який визначає і регулює усі відносини авторського права. Завершальним акордом у розбудові законодавства України у сфері авторського права стало прийняття у 16 січня 2003 році Верховною Радою України Цивільного кодексу України. У цьому законі вперше за всю історію розвитку творчої діяльності в Україні з'являється оформлена дефініція авторського права, визначаються загальні підстави його виникнення, перелічуються особисті немайнові та майнові права авторського права. Проведений аналіз генезису розвитку авторського законодавства України свідчить, що в Україні вже створена законодавча база, що регулює правовідносини у сфері авторського права. Але цей процес не є завершеним і попереду чекає велика робота по її вдосконаленню та гармонізації з міжнародними договорами та правом Європейського Союзу.

2. Авторське право належить до прав, захист яких гарантується Конституцією України. Стаття 54 Конституції України стверджує Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Тільки

після проголошення незалежності в Україні почалися активні кодифікаційні роботи та поступовій реалізації й вдосконаленні державного законодавства у галузі інтелектуальної власності й зведення до відповідності з міжнародними законодавчими актами. Така результативна робота по законотворенню проходила свої визначені часом стадії.

3. До видів порушень авторського права відносять: вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єкта права інтелектуальної власності та їх майнові права. Порушенням визнається піратство у сфері авторського права і суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення. Юридична відповідальність за порушення прав регулюється нормами Кримінального кодексу України, Митного кодексу України, Адміністративного кодексу України, Цивільного кодексу України і Господарського кодексу України, а також окремими нормативно-правовими актами.

4. Встановлено, що за роки незалежності в Україні розбудовано організаційну структуру органів, які прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Механізм адміністративно-правового захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності на сьогоднішній день є пріоритетним напрямком діяльності української держави. Це свідчить ряд об'єктивних чинників:

По-перше, Конституція України гарантує громадянам захист прав який має здійснюватися саме державою;

По-друге, держава сама зацікавлена у належній правовій охороні інтелектуального капіталу, оскільки останній є найважливішою передумовою забезпечення подальшого сталого соціально-економічного і культурного розвитку країни;

По-третє, необхідність виконання зазначеного завдання обумовлена також міжнародними зобов'язаннями держави у сфері авторського права. У зв'язку з цим Україна взяла курс на побудову дієвого механізму гарантування та охорони прав. Отже, характер взаємозв'язків держави і механізмів правового регулювання відносин у певній сфері обумовлений нерозривним зв'язком між державою і правом, оскільки саме держава як апарат політичної влади здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовну і правоохоронну діяльність.

5. Способом захисту авторського права і суміжних прав визнаються закріплені законодавством матеріально-правові засоби примусового характеру, за допомогою яких відновлюються порушені права і здійснюється вплив на порушника авторського права і суміжних прав. У разі порушення права авторства зацікавлена особа в встановлених межах законом, самостійно обирає способи, за допомогою яких вона прагне захистити свої порушені права. На сьогодні захист особистих майнових прав та майнових прав суб'єктів авторського права може здійснюватися в адміністративному, кримінально-правовому та цивільно-правовому порядку. сприятиме підвищенню ефективності захисту авторського права

6. Дослідивши судові рішення щодо захисту авторського права (у роботі описані п'ять з них) можна зробити висновок, що проблемність питання у сфері захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності пов'язані із специфікою їх об'єктів, адже, навіть якщо суд задовольняє позов, компенсації за порушення авторських прав мізерні, що ж до максимально можливої санкції – питання вдосконалення цієї норми залишається відкритим. Наразі нам не вдалося знайти жодного судового рішення, де за порушення авторського права або суміжних прав, вчиненого, наприклад, з використанням телекомунікаційних мереж, судами було застосовано санкцію з реальним відбуванням покарання.

Характер взаємозв'язків держави і механізмів правового регулювання відносин у певній сфері обумовлений нерозривним зв'язком між державою і правом, оскільки саме держава як апарат політичної влади здійснює через свої органи правотворчу, правозастосовну і правоохоронну діяльність, а захист в судовому порядку є найбільш дієвим і ефективним для встановлення істини.

7. Досвід зарубіжних держав свідчить, що особисті немайнові права юридичних осіб утверджуються за ними шляхом закріплення відповідної норми в конституціях, а також завдяки кваліфікованій правозастосовній діяльності національних конституційних судів. У законодавстві зарубіжних держав спостерігається неоднорідність у правовому врегулюванні можливості користування основними правами та конституційним захистом юридичних осіб, зареєстрованих як всередині країни, так і за її межами. Так само гостро дискусійним залишається питання наділення юридичних осіб публічного права конституційними правами на рівні з юридичними особами приватного права, а також можливість їх захисту в разі порушення. Захист особистих немайнових прав юридичних осіб є одним із предметів розгляду конституційними судами названих держав так само, як і аналогічних прав фізичних осіб.

До пропозицій викладених у роботі можна віднести такі:

1. Пропонуємо внести зміни до Пункту 6 частини 2 статті 432 Цивільного кодексу України та викласти в такій редакції:
«6) Опублікувати за рахунок правопорушника в засобах масової інформації відомості про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення».
2. Доповнити ч.2 ст. 432 Цивільного кодексу новим пунктом 7 такого змісту: «7) відшкодування моральної шкоди завданою порушенням інтелектуальної власності».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV : за станом на 1 січня 2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003р. – № 18, № 19-20, № 21-22. – Ст. 144.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР). – 1984.- додаток до № 51. Ст.1122.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР).- 2001р.- № 25-26.- Ст.131.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 р. № 1001-05: за станом на 1 січня 2009 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 15.
6. Митний кодекс України від 11 липня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. –2002р. – № 38-39. – Ст.288.
7. Податковий кодекс України від 2011р.- № 13-14, № 15-16, № 17– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>
8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. - № 435-IV, редакція від 02.08.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993р., редакція від 22.07.2018р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/ed20180722>
9. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993р.- № 3792-XII. - редакція від 22.07.2018р. - [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/ed20180722>

10. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ.- редакція 01.01.2009 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994р. – № 7. – Ст. 36.

11. Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, компютерних програм, баз даних» від 23 березня 2000 р.- № 1587-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 4. – Ст. 183.

12. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016р., редакція від 05.08.2018р.- № 1402-VІІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

13. Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993р.- №3116-ХІІ.- редакція від 04.10.2018р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3116-12>

14. Законом України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності» від 28 лютого 1995 р. -№ 75/95-ВР.- редакція від 16.01.2016р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/95-вр>

15. Закон України « Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993р.- №3687-ХІІ.- редакція від 05.12.2012р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>

16. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 року.- № 3688-ХІІ.- редакція від 05.12.2012р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>

17. Указ Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27 квітня 2001р. // Інтелектуальна власність. –2001. –№ 4. – С. 1-3.

18. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 червня 2000 р. № 997 «Про затвердження Положення про Державний департамент інтелектуальної власності» // Офіційний вісник України. – 2000. – № 25. – Ст. 1060.

19. Адміністративна відповідальність посадових осіб та фізичних осіб-підприємців за незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності / О.П. Світличний // Міжнародний науковий журнал Інтернаука. Серія: Юридичні науки. – 2017. – №1. – С. 45-49.
20. Адміністративне право України / [Авер'янов В. Б., Битяк Ю. П., Зуй В. В. та ін.]. – К.: Юридична думка, 2004. – Т. 2 : Особлива частина. – 624 с.
21. Адміністративно-правова охорона прав на торговельну марку: стан та шляхи удосконалення правового регулювання: монографія / За заг. ред. В.І. Курила. – К.: Магістр ХХІ – сторіччя. – 2008. – 124 с.
22. Актуальні проблеми господарського законодавства: монографія / [Гаєвець М.В., Горіславська І.В., Канарик Ю.С. та ін.]. – К: «ЦП» КОМПРИНТ», 2013. – 678 с.
23. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку: монографія / В. Д. Базилевич, В. В. Ільїн // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ: Знання, 2008. – 687 с.
24. Бахарева О. Правове регулювання призначення та проведення судової експертизи про порушення прав на об'єкти патентного права в господарському процесі / О. Бахарева // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №3 (101). – С. 60-69.
25. Бондаренко С.В. Авторське право та суміжні права / С.В. Бондаренко– К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2011. – 288 с. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2011.pdf>
26. Бубенко П.Т. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / П. Т. Бубенко, В. В. Величко, С. М. Глахарєв. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 118с.
27. Бутнік-Сіверський О. Принципи формування національної безпеки України з позиції прав інтелектуальної власності: теоретичний зріз

розвитку / О. Бутнік-Сіверський // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №3 (101). – С. 70-83.

28. Бутнік-Сіверський О. Теоретичні аспекти розуміння нової економіки з позиції сфери інтелектуальної власності / О. Бутнік-Сіверський// Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – № 2 (94). – С. 72-76.

29. Бутирський А.А. Особливості вирішення цивільних спорів у Польщі / А. Бутирський // Юридичні і політичні науки. – 2012. – №3. – С. 265-270. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64455/50-Butirskiy.pdf?sequence=1>

30. Галунько В. В. Адміністративно-правова охорона суб'єктів права власності в Україні: монографія / В.В. Галунько. – Херсон : ВАТ ХМД, 2006. – 356 с.

31. До питання встановлення адміністративної та кримінальної відповідальності юридичних осіб за порушення прав інтелектуальної власності / О.П. Світличний // Вісник НУБіП України. – 2015. – №2. – С. 188-194.

32. Дроб'язко В. Конвенційна охорона авторських прав у Бернській і Всесвітній конвенціях / В. Дроб'язко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – № 2 (94). – С. 18-26.

33. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>.

34. Законодавство України про охорону інтелектуальної власності (Офіційне видання). – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 208 с.

35. Захист авторських прав в мережі Інтернет по-новому, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/159941_zakhist-avtorskikh-prav-v-merezh-internet-po-novomu

36. Захист авторського права в судовому порядку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/ashtern/article/20573>. Назва з екрана.
37. Захист прав суб'єктів права інтелектуальної власності адміністративним законодавством: монографія / кол. авторів: Світличний О.П. Слюсаренко С.В., Тандир О.В.; [за заг. ред. О.П. Світличного]. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. – 180 с.
38. Інтелектуальна власність в галузі комп'ютингу / [О.Б. Вовк, В.В. Пасічник, Н.Б. Шаховська та ін. – Львів: Новий Світ-2000, 2013. – 317 с.
39. Інтелектуальна власність: підручник / В. Д. Базилевич. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2014. – 325с.
40. Кадетова О. Реформа інтелектуальної власності в Україні через призму європейської правової доктрини інтелектуальної власності / О. Кадетова // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – №3 (95). – С. 77-86.
41. Квіт С. Беззахисна інтелектуальна власність, або Як подолати «долину смерті». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/TECHNOLOGIES/bezzahisna-intelektualna-vlasnist-_html
42. Коваль І. Щодо розвитку національної системи юридичної освіти у сфері інтелектуальної власності / І. Коваль // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №2 (100). – С. 65-72.
43. Кодинець А. Реформування законодавства у сфері інтелектуальної власності: напрями, проблеми, перспективи / А. Кодинець // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – №4 (96). – С. 49-53.
44. Кузнєцов Ю.М. Патентознавство та авторське право / Ю.М. Кузнєцов– К.: Кондор, 2015. – 428 с.
45. Майданик Л. Здійснення спільних майнових прав інтелектуальної власності подружжя на твір за цивільним законодавством

України / Л. Майданик // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – № 2 (94). – С. 12-18.

46. Мацкевич О. Веб-сайт: визначення поняття та можливості правової охорони з позиції авторського права / О. Мацкевич // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №1 (99). – С. 32-38.

47. Недогібченко Є. Роль і значення доказів у процесі адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності / Є. Недогібченко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №1 (99). – С. 44-50.

48. Одинадцять головних питань про авторське право у сфері мистецтва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mind.ua/openmind/20179534-11-golovnih-pitan-pro-avtorske-pravo-u-sferi-mistectva>. Назва з екрана.

49. Основи права інтелектуальної власності: навчальний посібник / В.І. Курило, І.В. Гиренко, О.П. Світличний. – Донецьк: «Донбас», 2012. – 262 с.

50. Офіційний сайт Державного департаменту інтелектуальної власності при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: [http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Pravovi Zasadi Diialnosti](http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Pravovi+Zasadi+Diialnosti)

51. Охорона інтелектуальної власності: Нормативно-правові акти / За заг. ред. О.Д. Святоцького. – К.: Концерн «Видавничий Дім сін Юре», 2004. – 1176 с.

52. Петренко І. Охорона та захист авторських прав на назву літературного твору. Судова практика в Україні й інших країнах / І. Петренко // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №1 (99). – С. 16-26.

53. Писєва В. Особливості використання промислового зразка для лікарських засобів / В. Писєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №4 (102). – С. 22-28.
54. Пономарьова О. Деякі особливості набуття майнових прав інтелектуальної власності винахідниками / О. Пономарьова // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – №4 (96). – С. 59-64.
55. Поняття та механізм комерціалізації інтелектуальної власності / Майданик Любов // Юридична Україна. – 2014. – № 7. – С. 39.
56. Правове забезпечення підприємницької діяльності: зб. Наук.стат.студ.заоч.форми навч./відп.ред. О.О.Бакалінська, О.М.Гончаренко, О.С.Можайкіна, О.О.Посиклюк.- Київ : Київ.нац. торг.-екон.ут.-т, 2018
57. Про захист прав інтелектуальної власності: Постанова Вищого господарського суду України від 17.07 2007р. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va314600-07>
58. Про створення державного підприємства «Українське агентство з авторських та суміжних прав»: наказ Міністерства освіти і науки України №177 від 7 червня 2000 року. – [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
59. Рада прийняла закон про організації управління в сфері авторського права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/UKRAINE/rada-priynyala-zakon-pro-organizaciyi-upravlinnya-v-sferi-avtorskogo-prava-277784_.html
60. Рішення Вищого господарського суду України від 28 лютого 2017 року, справа № 01-06/521. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/sud-gospodarskiy-vischiy/oglyadoviy-list-vid-28022017-521-pro-deyaki-2017-48159.html>
61. Рішення Луцького міськрайонного суду Волинської області від 5 травня 2015 року, справа № 161/12051/14-ц. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9e4662a7->

e339-4942-87a9-3de33288c0c6&title=SudovaPraktikaVirishenniaSporiv-PoviazanikhIzNepravomirnimVikoristanniamObktivAvtorskogoPravaISumizhnikhPravVMerezhiInternet

62. Рішення Вищого господарського суду України від 23 червня 2015 року, справа № 910/27253/14. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.arbitr.gov.ua/news/2302/>

63. Рішення Господарського суду Київської області від 16 грудня 2016 року, справа № 911/3312/16. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://verdictum.ligazakon.net/document/64099607>

64. Рішення Господарського суду м. Києва від 28 вересня 2018 року, справа № 910/10796/17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ki.arbitr.gov.ua/sud5011/gromadyanam/csz/>

65. Рудник Т.В. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні / Т.В. Рудник // Юридичний вісник. – № 1(10). – 2013. – С. 74–77.

66. Світличний О.П. Державний контроль у сфері охорони інтелектуальної власності: монографія / О.П. Світличний, С.В. Слюсаренко, О.В. Кульчицька. – К: ЦП «Компринт», 2015. – 135с.

67. Світличний О.П. До питання встановлення адміністративної та кримінальної відповідальності юридичних осіб за порушення прав інтелектуальної власності / О.П. Світличний // Науковий вісник НУБіП України: Серія «Право». – Київ. – 2014. – Вип.197, ч. 2. – С.196–200.

68. Світличний О.П. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності та міжгалузевий інститут в системі права та законодавства України / О.П. Світличний // Публічне право. – 2015. – №2. – С. 188-194.

69. Світличний О.П. Місце і роль інтелектуальної власності в економічному і соціальному розвитку держави / О.П. Світличний // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. – №3. – С. 65–67.

70. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: конспект лекцій / О.П. Світличний. – Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2015. – 355 с.
71. Світличний О.П. Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / О.П. Світличний. – К.: НУБіП України, 2017. – 355 с.
72. Світличний О.П. Правова охорона торговельної марки: монографія / О.П. Світличний. – Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2013. – 286 с.
73. Святоцький О.Д. Інтелектуальна власність: словник-довідник: у 2 томах / О.Д. Святоцький, В.С. Дроб'язко. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – Т. 1 : Авторське право і суміжні права. – 356 с.
74. Семків В.О. Інтелектуальна власність / В.О. Семків, Р.С. Шандра. – Львів: Галиц. друкар, 2015. – 278 с.
75. Сопова К. Господарсько-правові спори щодо прав на торговельні марки / К.Сопова // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №1 (99). – С. 54-60.
76. Сопова К. Знак для товарів і послуг – назва лікарського засобу як об'єкт дослідження судової експертизи / К. Сопова // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – № 2 (94). – С. 45-50.
77. Сорока Н. Плагіат як один з видів порушення авторських прав: європейський досвід / Н. Сорока // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – №4 (96). – С. 9-15.
78. Статут Державного підприємства «Український інститут промислової власності»: Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrpatent.org/ua/statut.html>
79. Стовпець О.В. Інститут інтелектуальної власності в епоху інформації й постмодерну: соціально-філософський ракурс: монографія / О. В. Стовпець. – Одеса, 2016. – 276с.
80. Стратегія розвитку Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України на

період 2018–2022 роки // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – № 4 (96). – С. 67-76.

81. Судова влада України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://court.gov.ua/reystri-ta-sistemi/>

82. Тарасенко Л.Л. Захист авторських прав: процесуальні аспекти / Л.Л. Тарасенко // Проблеми права інтелектуальної власності. – 2015. – №2. – С. 246-250.

83. Троцька В. Цифровий семплінг у контексті дотримання авторського права на музичні твори / В. Троцька // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №1 (99). – С. 22-31.

84. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 15 квітня 1994 р. / За заг. ред. О.Д. Святоцького // Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки: Зб. документів, матеріалів, статей. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре”, 2003. – 368 с. – С. 285–295.

85. Улітіна О. Фан-арт і авторське право / О. Улітіна // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №2 (100). – С. 12-15.

86. Ходаківський Є. І. Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти / Є. І. Ходаківський, В.П. Яковчук, І. Л. Литвинчук. – К., 2014. – 276 с.

87. Цивільний кодекс України. Кн. 1-4, Коментар основних положень / Упоряд. І. В. Зуб. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 208 с.

88. Чередник Н. Реалізація прав інтелектуальної власності в дослідницьких університетах: теоретичні аспекти / Н. Чередник // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №3 (101). – С. 84-90.

89. Чомахашвілі О. Набуття прав на об'єкти права промислової власності як адміністративна процедура / О. Чомахашвілі // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №3 (101). – С. 38-45.

90. Шишка Р.Б. Охорона права інтелектуальної власності: Авторсько-правовий аспект / Р.Б. Шишка. – Х.: Вид-во Харків. університету внутрішніх справ, 2002 – 112с.
91. Штефан А. Камкординг, кардшейрінг, піратство: законодавчі новели щодо видів порушень авторського права і суміжних прав / А. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – №3 (95). – С. 12-17.
92. Штефан А. Припинення порушень авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет: огляд законодавчих новел / А. Штефан, К. Зеров // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – №3 (95). – С. 18-24.
93. Штефан А. Феномен творчої діяльності в авторському праві / А. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №4 (102). – С. 5–13.
94. Штефан О. Деякі питання юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності щодо спірних авторських правовідносин / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2018. – №1 (99). – С. 5-10.
95. Штефан О. Пояснення сторін і третіх осіб у справах, які виникають зі спірних авторсько-правових відносин / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2017. – № 1 (93). – С. 5-15.
96. Юрченко С.М. Особливості захисту авторського права в міжнародному приватному праві / С.М. Юрченко, А.А. Сможан // Молодий вчений. – 2018. – № 4 (56). – С. 107-110.
97. Яшарова М.М. Особливості патентного законодавства промислово розвинених зарубіжних країн та країн, що розвиваються / М.М. Яшарова // Проблеми права інтелектуальної власності. – 2015. – №2. – С. 250-256.